

**Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică
Institutul Național de Cercetări Economice
Academia de Studii Economice din Moldova**

**PREZENTAREA REFERINȚELOR
BIBLIOGRAFICE ȘI CITAREA
RESURSELOR DE INFORMARE**

Ghid practic

Chișinău, 2023

**BIBLIOTECA REPUBLICANĂ TEHNICO-ȘTIINȚIFICĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA**

**PREZENTAREA REFERINȚELOR
BIBLIOGRAFICE
ȘI CITAREA RESURSELOR DE
INFORMARE**

Ghid practic

CHIȘINĂU, 2023

025.3(036):006.35(100)ISO
P 91

Examinat și aprobat de către Comisia metodică a Institutului Național de Cercetări Economice, proces verbal nr. 2 din 22 decembrie 2023

Alcătuitori: Elena BORDIAN
Angelina CATANA

Coordonator științific: Nelly ȚURCAN, dr. hab. profesor universitar

Consultanți: Silvia HABAȘESCU, Alla IAROVAIA

Redactor tehnic-machetator: Silvia GORCEAG

Lucrarea este elaborată în bază standardului *SM ISO 690:2022 Informare și documentare. Reguli pentru prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare* (conținut/text în limba engleză), care înlocuiește standardul SM ISO 690:2012 anulat din data de 20.04.2022.

Standardul internațional ISO 690:2021 este adoptat ca standard moldovenesc de către Institutul de Standardizare din Moldova (06.04.2022) la propunerea Comitetului Tehnic nr.1 Biblioteconomie. Informare. Documentare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare : Ghid practic / Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică [et al.] ; alcătuitori: Elena Bordian, Angelina Catana ; coordonator științific: Nelly Țurcan. – Chișinău : [S. n.], 2023 (SEP INCE). – 102 p. : tab.

Referințe bibliogr.: p. 101 (8 tit.). – 10 ex.

ISBN 978-9975-167-33-8. – ISBN 978-9975-167-34-5 (PDF).

DOI: <https://doi.org/10.36004/nier.2023.brts>

Prezenta publicație este pusă la dispoziție prin Licența Atribuire 4.0 Internațional (CC BY 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ro>

© Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică (2023)

CUPRINS

ABREVIERI	5
INTRODUCERE	6
I. Standardul SM ISO 690:2022. Informare și documentare. Reguli pentru prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare	9
1.1. Prezentare generală.....	9
1.2. Termeni și definiții	11
II. Criterii de bază și orientări pentru crearea referințelor bibliografice	20
2.1. Principii esențiale în procesul de creare a referințelor.....	20
2.2. Orientări generale pentru prezentarea referințelor.....	21
2.3. Tipologia metadatelor.....	22
2.4. Verificarea corectitudinii și completitudinii.....	23
2.5. Sistemul de punctuație	24
III. METADATE. REGULI COMUNE DE APLICARE	27
3.1. Elemente de date (metadate).....	27
3.2. Prescurtarea cuvintelor în referințele bibliografice	48
3.3. Lizibilitatea și înțelegerea referințelor.....	49
IV. MODELE DE REFERINȚE BIBLIOGRAFICE PE CATEGORII DE RESURSE conform prevederilor SM ISO 690:2022	50
4.1. Elemente de date pentru monografii	50
4.1.1. Resurse tipărite (cărți).....	52
<i>Monografii semnate de un singur autor</i>	52
<i>Monografii semnate de doi autori</i>	53
<i>Monografii semnate de trei autori</i>	53
<i>Monografii semnate de patru autori</i>	53
<i>Monografii semnate de cinci autori</i>	53
<i>Monografii semnate de mai mulți de cinci autori</i>	53
<i>Cărți care conțin mai multe volume</i>	54
<i>Cărți cu editori</i>	54
<i>Cărți traduse</i>	54
<i>Cărți fără autori</i>	54
<i>Cărți care au ca autor o organizație sau instituție</i>	55
4.1.2. Cărți electronice.....	55
4.1.3. Cărți audio.....	56
4.2. Părți componente ale monografiei.....	56
4.3. Seriale și părțile lor componente	60
4.3.1. Referință asupra unei părți componente într-un serial	62
4.3.2. Articole în publicații oficiale	66
4.3.3. Articole din ziare	66
4.4. Elemente de date și îndrumări specifice pentru alte tipuri de documente .	67
4.4.1. Standarde	67
4.4.2. Brevete	68

4.4.3. Rapoarte în serie și resurse informaționale similare.....	69
4.4.4. Materiale de arhivă.....	69
Exemple de manuscrise (carte veche și rară):.....	70
4.5. Programe și aplicații.....	70
4.5.1. Jocuri electronice.....	73
4.6. Materiale cartografice.....	73
4.6.1. Resurse cartografice tipărite.....	74
4.6.2. Resurse cartografice electronice.....	74
4.7. Evenimente, spectacole, înregistrări și materiale audio-vizuale.....	74
4.7.1. Înregistrări și materiale audio-vizuale.....	76
Înregistrări muzicale.....	78
Interviuri.....	79
Filme și videoclipuri.....	79
Emisiuni.....	79
Înregistrări de performanță.....	80
Expoziții.....	80
4.8. Seturi de date de cercetare.....	81
4.9. Pagini (site-uri) web și părțile lor componente.....	84
4.9.1. Site-uri web.....	86
4.9.2. Arhive web.....	86
4.9.3. Articol pe site web.....	87
4.9.4. Social-Media.....	87
Blog.....	88
Postare pe blog.....	88
Postare pe blog într-o colecție.....	88
Comentariu la o postare pe blog.....	88
4.10. Rețele sociale și servicii.....	89
4.10.1. Postări pe Facebook.....	89
4.10.2. Fotografie dintr-o postare pe Facebook.....	89
4.10.3. Postări pe Tweeter.....	89
4.10.4. Postări pe Instagram.....	90
4.11. Resurse informaționale nepublicate.....	90
4.11.1. Comunicări personale, prezentări.....	91
4.11.2. Teze de doctorat.....	91
4.11.3. Manuscrise.....	92
4.11.4. Preprinturi.....	93
V. CITAREA REFERINȚELOR BIBLIOGRAFICE. SISTEME DE CITARE.....	94
5.1. Sisteme de citare a referințelor bibliografice.....	95
5.1.1. Sistemul nume-dată (sistemul Harvard).....	95
5.1.2. Sistemul de nume-dată: prezentare în lista de referințe.....	96
5.1.3. Sistemul note consecutive: Citare în text.....	98
5.1.4. Sistemul de etichete cu nume: Citare în text.....	99
5.1.5. Sistemul implicit.....	99

ABREVIERI

ASEM	Academia de Studii Economice a Moldovei
BRTȘ	Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică
DOI	Digital Object Identifier (Identificator de Obiect Digital)
INCE	Institutul Național de Cercetări Economice
ISAN	International Standard Audiovisual Number (Număr Internațional Standard Audiovizual)
ISBN	International Standard Book Number (Număr Internațional Standard al Cărții)
ISO	International Organization for Standardization (Organizația Internațională de Standardizare).
ISM	Institutul de Standardizare din Moldova.
ISMN	International Standard Music Number (Număr Internațional Standard pentru Muzică Tipărită)
ISNI	International Standard Name Identifier (Identificator Standard Internațional de Nume)
ISSN	International Standard Serial Number (Număr Internațional Standard al Publicațiilor Seriale)
ORCID	Open Researcher and Contributor Identifier (Identificator unic deschis al cercetătorului)
SM	Standard moldovenesc

INTRODUCERE

Explozia informațională din ultimele decenii a schimbat complet modul clasic de publicare, acces, diseminare și utilizare a informației științifice, prin diversificarea suporturilor de informații și automatizarea modalităților transferului de date.

Știința este un domeniu în permanentă dinamică, responsabil de creșterea volumului de cunoștințe ale umanității și reprezintă o resursă indispensabilă pentru cercetare, dezvoltare și progres. La baza gestionării acestor resurse informaționale stau reguli și standarde care susțin gestionarea și partajarea datelor între diferite persoane, organizații și/sau sisteme informatice. În prezent, responsabilitatea utilizării standardelor în domeniul informării și documentării este împărțită între autori, administratori de resurse, editori și bibliotecari, care dețin cunoștințe și abilități în gestionarea informației și comunicarea științifică.

Standardele se integrează perfect în toate etapele ciclului de cercetare, fiind utilizate sub formă de protocoale, regulamente și practici care ghidează colectarea, compilarea, redactarea, prezentarea, evaluarea, analiza și schimbul de date. Aceste procese fac parte din circuitul informațional global și sunt esențiale în comunicarea științifică la diferite niveluri.

Asociațiile științifice, instituțiile de informare și documentare, universitățile și editorii acordă o atenție deosebită standardizării și elaborării cerințelor uniforme privind prezentarea referințelor bibliografice și citarea în text. De asemenea, este recunoscută importanța aplicării unui mecanism coerent și unic de citare a resurselor utilizate, ceea ce permite reproducerea de noi tipuri de resurse de informare și conectarea lor cu sursele de informare existente. În acest sens, citările și referințele bibliografice devin componente obligatorii pentru orice lucrare științifică autentică.

Citările în sine permit identificarea și localizarea resurselor de informare și au un rol primordial în transmiterea, păstrarea și valorificarea cunoștințelor – proces care formează baza progresului culturii și științei în civilizația umană. De asemenea, prin citare se minimizează plagierea, respectându-se astfel drepturile de autor și etica profesională a cercetătorului.

O referință bibliografică reprezintă un set de date (metadate) despre citatul menționat în textul documentului, necesar pentru identificarea lucrării și verificarea exactității citării [7]. Referințele bibliografice sunt un instrument

indispensabil în procesul de cercetare științifică sau studierea științei propriu-zise și sunt folosite pentru a investiga fluxurile de informație. Elaborarea referințelor și citarea lucrărilor conform regulilor standardizate sporesc vizibilitatea creatorului/autorului și numărul de citări, care astăzi reprezintă un indicator al calității publicației și al productivității muncii în domeniul de cercetare.

Ediția a 4-a a standardului *ISO 690:2021 „Information and documentation. Guidelines for bibliographic references and citations to information resources”*, elaborată în cadrul Organizației Internaționale de Standardizare (ISO), răspunde noilor provocări ale societății informaționale, formalizând/actualizând practicile tradiționale existente în acest domeniu. Documentul menționat înlocuiește standardul *SM ISO 690:2012*, care a fost anulat în anul la data de 20 aprilie 2022, prin decizia Institutului de Standardizare din Moldova (ISM), organismul național de standardizare.

Noul standard descrie un set de principii și îndrumări practice pentru crearea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informație. Acesta se concentrează în mare parte pe identificatori unici și persistenți pentru căutare, regăsire și localizare a resursei citate.

Spre deosebire de standardul *SM ISO 690:2012 „Informare și documentare. Reguli pentru prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare”*, standardul nou este restructurat și actualizat pentru a amplifica vizibilitatea producției științifice, atât a resurselor de informare citate, cât și a creatorilor/autorilor acestor resurse. Astfel, au fost extinse semnificativ orientările pentru citarea resurselor electronice, utilizarea identificatorilor persistenți și legăturile permanente cu arhivele web.

Sistemul de creare a referințelor este construit din elemente de date (metadate) comune pentru resursele informaționale și este însoțit de un set de reguli de reproducere. Pentru tipurile de resurse informaționale care necesită detalii suplimentare, cum ar fi materiale audiovizuale, artă și grafică, precum și resursele online, sistemul oferă reguli și elemente de date suplimentare pentru a gestiona acele resurse de informare într-o manieră adaptată, conform practicilor existente în aceste domenii. Regulile descrise în acest document pot fi folosite ca un cadru configurabil pentru construirea stilurilor de citare.

Ghidul practic *Prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare* explică regulile standardizate de bază pentru prezentarea resurselor de informare utilizate și oferă recomandări privind sistemul de citare. Deoarece

standardul *SM ISO 690:2022* este redactat în limba engleză și nu are o traducere în limba română, prima parte a lucrării oferă o prezentare generală a standardului: scopul, domeniul de aplicare, termenii și definițiile utilizate.

În partea a doua sunt reliefate principiile și orientările esențiale pentru crearea corectă a referințelor bibliografice, cum ar fi: facilitarea identificării resursei citate, menționarea exactă a elementelor de date, prezentarea uniformă a referințelor, în care se aplică același stil, format și semne de punctuație, etc. De asemenea, sunt descrise principalele tipuri de elemente de date și instrumentele utilizate în procesul de verificare a corectitudinii și completitudinii referinței create.

Înainte de a face referire la sursele de informare într-o lucrare, trebuie să se cunoască o serie de reguli standardizate legate de acțiunea de citare. Aceste reguli se aplică tuturor elementelor de date și sunt prezentate în ordinea stabilită de acest standard. Informația completă despre metadate și ordinea de aplicare într-o referință este prezentată în partea a treia a lucrării.

Partea a patra oferă modele de descriere a referințelor bibliografice pentru diverse categorii de documente, în diferite formate (suport fizic sau digital) însoțite de numeroase exemple și comentarii.

Citarea, ca formă scurtă a referinței înserată în text (într-un stil sau altul), permite identificarea directă a publicației din care s-a extras citatul sau ideea comentată. În capitolul V sunt prezentate exemple de sisteme și stiluri de citare recunoscute și utilizate la nivel internațional.

Ghidul practic *Prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare* este destinat studenților (licență, masterat, doctorat), cercetătorilor științifici, administratorilor de active digitale de informare, editorilor, bibliotecarilor și altor persoane interesate de gestionarea și identificarea resurselor de informație.

Formalizarea practicilor tradiționale de prezentare a referințelor bibliografice și proliferarea noilor tipuri de resurse vor amplifica citarea surselor de informare din trecut, prezent și viitor, contribuind astfel la o comunicare academică eficientă și etică.

Elena BORDIAN, Șef BRTȘ a INCE,
Președinte al Comitetului Tehnic nr.1
Biblioteconomie. Informare. Documentare.

I. Standardul SM ISO 690:2022. *Informare și documentare. Reguli pentru prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare*

1.1. Prezentare generală

În era tehnologiilor informaționale, este important să avem un mecanism consistent pentru reproducerea coerentă a resurselor informaționale în procesul de studiu, cercetare și comunicare științifică. Acest mecanism este reglementat de diverse standarde sub formă de protocoale, regulamente și practici care ghidează colectarea datelor, compilarea, prezentarea, evaluarea, schimbul de informații și cunoștințe.

La inițiativa Comitetului Tehnic nr. 1 *Biblioteconomie. Informare și Documentare*, standardul internațional *ISO 690:2021 Information and documentation. Guidelines for bibliographic references and citations to information resources* (ediția IV), a fost aprobat de către Institutul de Standardizare din Moldova (06.04.2022) ca standard moldovenesc, cu indicativul *SM ISO 690:2022 Informare și documentare. Reguli pentru prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare* în limba originală (engleză). Acest standard anulează și înlocuiește cea de-a treia ediție a standardului *SM ISO 690:2012* cu același titlu, prin hotărârea ISM din data de 20.04.2022.

Noul standard este un generator de referințe și prezintă toate avantajele sistemului de citate din ediția ISO anterioară, referințele fiind adaptate la cele mai noi reguli pentru generarea referințelor bibliografice exacte și corecte la diferite tipuri de resurse de informare.

Conținutul standardului este structurat în 8 capitole care includ reguli și linii directoare pentru crearea referințelor bibliografice, elementele de date obligatorii și adiționale pentru toate tipurile de resurse, precum și 2 anexe informative care reflecta detaliat Sistemele de citare (Anexa A) și referințe persistente la resursele din Internet (Anexa B). De asemenea, această ediție a standardului este însoțită de un vocabular al termenilor utilizați în acest document.

Scopul standardului este de a descrie un set de principii, linii directoare și cerințe pentru pregătirea referințelor bibliografice și a citărilor în lucrările care nu sunt bibliografice.

Obiective principale:

Standardul abordează două obiective majore în crearea referințelor:

1. Menționarea autorilor ai căror lucrări au fost utilizate. Această practică încurajează crearea unei opere originale și permite cititorului să înțeleagă modul în care lucrarea autorului se raportează la alte opere.
2. Posibilitatea de a verifica sursele utilizate și validitatea concluziilor făcute. Sursele consultate și indicate corect pot ajuta utilizatorii să găsească documente relevante noi.

Acestea acoperă toate sursele de informare și pot fi aplicate oricărui activ sub formă fizică sau digitală care contribuie la cunoașterea umană. În general, utilizarea resurselor de informare fără a le cita este considerată plagiat, în funcție de procentul de material copiat și necitat.

Aplicabilitate: Standardul se aplică pentru referințe bibliografice și citări la toate tipurile de surse de informare: monografii, seriale, contribuții în monografii și seriale, brevete, materiale cartografice, opere de artă, diverse surse electronice, cum ar fi seturile de date de cercetare, baze de date, programe și aplicații, arhive web și rețele sociale, muzică, înregistrări audio, fotografii, materiale grafice și audio-vizuale, surse de arhivă și imagini în mișcare.

Sistemul de citare descris în acest document este un cadru configurabil pentru construirea stilurilor de citare, dar nu exprimă preferința pentru un anumit stil de citare față de altul. Pot fi recomandate și adoptate parțial regulile din acest document și aplicate oricărui stil de citare acceptat de editori, reviste științifice, instituții de cercetare și universități. Anexele A și B din standard furnizează informații detaliate despre stilurile de citare relevante pentru afișarea referințelor, atât pentru sursele tradiționale, cât și pentru informațiile web arhivate.

În mod specific, acest document prezintă un sistem de citare a resurselor de informare care furnizează rezultate determinate. O citare generată de acest sistem poate fi mapată în mod unic înapoi la setul de elemente din sursa inițială. Acest sistem este conceput să fie aplicabil în toate limbile moderne.

Standardul SM ISO 690:2022, ediția a IV-a, ca și edițiile anterioare, reprezintă un document voluntar, fiind revizuit și actualizat de către Comitetul Tehnic 46 al ISO. Documentul a fost restructurat pentru a-și îmbunătăți lizibilitatea și a deveni mai accesibil pentru toate părțile interesate.

Principalele modificări în comparație cu ediția anterioară sunt următoarele:

- extinderea semnificativă a tendinței de citare a resurselor electronice;
- includerea de linii directe noi pentru utilizarea identificatorilor persistenți, a legăturilor permanente și a arhivelor web;
- evidențierea arhivelor web (repezitorilor) ca resurse durabile;
- citările generate de acest sistem pot fi analizate automat.

Acest standard nu se aplică citărilor juridice, cum ar fi referințele la cazuri, statute sau tratate, deoarece astfel de linii directe sunt de obicei specifice unei anumite țări.

Recomandările referitoare la sursele de informare care pot fi citate sau nu, precum și cele care descriu riscurile implicate, cum ar fi citarea rețelelor sociale, nu sunt acoperite de acest document. De exemplu, este posibil ca instituțiile academice sau editorii științifici să nu accepte referințe pentru anumite resurse de informare, cum ar fi articolele din Wikipedia, în lucrările de cercetare și alte documente științifice.

1.2. Termeni și definiții

În acest document, sunt utilizați termeni și definiții care facilitează înțelegerea informațiilor prezentate. Noțiunile sunt traduse în limba română, folosind standarde și dicționare din domeniul Informare și Documentare.

active

orice lucru care are valoare pentru organizație.

Notă: Există multe tipuri de active, inclusiv: a) informații; b) software, cum ar fi un program de calculator; c) fizice, cum ar fi un computer; d) servicii; e) oameni, calificare, abilitățile și experiența lor; și f) active intangibile, cum ar fi reputația și imaginea.

[SURSA: ISO 5127:2018, 3.1.1.43]

aplicație

sistem de operare (software) sau program informatic specific care permite realizarea unor sarcini sau dezvoltare de aplicații pentru soluționarea anumitor probleme

[SURSA: ISO/IEC 20944-1:2013, 3.6.3.1]

arhiva Web

set de resurse adunate în timp de pe web, constituind una sau mai multe colecții

[SURSA: ISO 690:2021, 3.47]

citare

referință într-un document la un alt document sau o parte a acestuia

[SURSA: ISO 5127:2018, 3.5.8.16]

colecție

colectare de obiecte adunate pe baza unor caracteristici comune, în anumite scopuri sau ca rezultat al unui proces

[SURSA: ISO 5127:2018, 3.6.1.05]

creator (autor)

orice entitate (colectivitate, familie sau persoană) care a creat, depozitat și/sau înregistrat lucrări, conținuturi din desfășurarea activității personale sau corporative

[SURSA: ISO 5127:2018, 3.7.1.06]

date de cercetare

date colectate, observate sau create în scopul analizei datelor pentru a produce informații și rezultate de cercetare originale

[SURSA: ISO 5127: 2018, 3.1.10.10]

DOI (Identificator de Obiect Digital)

șir standardizat în cadrul sistemului de Identificare a Obiectului Digital, care furnizează o infrastructură pentru identificarea unică și persistentă a unui obiect fizic, digital sau abstract, precum și informații despre acestea

[SURSA: ISO 5127:2018, 3.2.5.17]

document

informație înregistrată sau obiect material care pot fi tratate ca o unitate într-un proces de documentare

[SURSA: ISO 5127:2018, 3.1.1.38]

Nota 1. Această definiție se referă nu numai la materiale scrise și tipărite în versiuni de hârtie sau microformate (de exemplu, cărți tradiționale, reviste, diagrame, hărți), ci și la suporturi neimprimabile, cum ar fi înregistrări digitalizate și lizibile de mașini; resurse de pe Internet și Intranet, filme, înregistrări sonore, persoane și organizații ca resurse

de cunoștințe, clădiri, site-uri, monumente, obiecte tridimensionale sau realii; și la colecțiile de astfel de articole sau părți ale acestor articole. În plus, *software-ul* din momentul *înregistrării* sale poate fi considerat un document.

[SURSA: ISO 5127:2018, 3.1.12.14; 3.1.8.26]

Nota 2. Documentele sunt adesea manifestări ale lucrărilor. Acestea pot varia semnificativ ca formă și caracteristici.

[SURSA: ISO 5127:2018; 3.2.1.09; 3.2.1.07]

facsimil

reproducere exactă a unui text, a unei semnături, a unui desen sau a unei picturi cu ajutorul fotografiei, al fototipiei, prin copiere manuală, digitizare. Copie după o lucrare de artă originală (desen, pictură, sculptură, manuscris etc.)

[SURSA: REGNEALĂ M. *Dicționar de biblioteconomie și știința informării: englez român*. Constanța: Ex Ponto, 1999.]

format transversal

orientarea unei pagini în mod de vizualizare orizontală atunci când este în poziție de citire și este accesată pentru lectură

[SURSA: ISO 690: 2021, 3.23]

identificator

șir de date independent sau asociat, care stabilește identitatea unei entități (organizație sau a unei persoane singure sau în combinație cu alte elemente)

[SURSA: ISO 5127:2018, 3.1.12.19.]

Exemple de identificatori: codul numeric personal, numărul asigurării sociale, numărul de înregistrare al întreprinderii, numărul standardizat care identifică manifestări (ISBN, ISSN) etc.

identificator persistent

identificator unic (neschimbat) care este destinat să rămână valabil pentru o lungă perioadă de timp

[SURSA: ISO 690:2021, 3.32]

Notă: identificatorul unic este utilizat pentru regăsirea unui obiect digital într-un sistem de arhivare digitală. Exemple de identificatori persistenti: DOI (Digital Object Identifier), URL (Uniform Resource Locator), PURL (Persistent URL), ARK (Archival Resource Key).

item (unitate fizică)

un singur exemplar al unei manifestări

[SURSA: ISO 5127: 2018, 3.2.1.10]

ISAN (Număr Audiovizual Standard Internațional)

sistem voluntar de numerotare și o schemă de metadate pentru identificarea unică și persistentă a oricăror lucrări audiovizuale și versiuni ale acestora, inclusiv filme, scurtmetraje, documentare, programe de televiziune, evenimente sportive, publicitate etc.

[SURSA: <https://www.isan.org/>]

legătură permanentă (permalink)

legătură (link) permanentă care este destinată să rămână neschimbată pe termen lung

[SURSA: ISO 690:2021, 3.31]

PURL (localizator Persistent Uniform de Resurse)

denumire și serviciu de redirectionare către locul în care se află o resursă identificată în Internet.

[SURSA: ISO 690:2021, 3.33].

Nota 1. Un PURL arată la fel ca o adresă URL, cu excepția faptului că indică un serviciu de rezoluție în loc de locația reală a resursei digitale. Serviciul de rezoluție redirectionează utilizatorul către adresa URL corespunzătoare.

Nota 2. O adresă URL persistentă diferă prin faptul că nu localizează direct resursa, ci prin direcționarea interogării către o resursă mai stabilă (cum ar fi un domeniu web, în loc de o pagină web) înainte de a redirectiona către elementul solicitat. PURL-urile au fost create ca un mijloc de a gestiona dispariția aparent arbitrară a conținutului din spațiile digitale.

Nota 3. Această definiție include un exemplu de serviciu dezvoltat de sistemul software OCLC și găzduit în prezent de Arhiva Internet.

parte lucrare grafică

manifestare bidimensională sau opera, trebuie înțeleasă în primul rând pentru conținutul său pictural (grafic), mai degrabă decât textual.

Exemplu: fotografii, gravuri, stampe, desene, postere etc.

[SURSA: ISO 690:2021. 3.16; 3.24; 3.51]

manifestare

prezentarea unei lucrări într-o formă specifică

[SURSA: ISO 690:2021, 3.24]

Nota 1. Manifestările pot apărea în una sau mai multe unități fizice (IFLA, Statement, 2009)

Nota 2. Manifestarea include: cărți, periodice, documente, hărți, postere, filme, înregistrări sonore de film, casete video, discuri DVD, CD-ROM, diverse multimedia, fișiere în format PDF și MP3 etc.

[SURSA: *Dicționar de biblioteconomie și științe ale informării*, 2014, p.273]

metadata

date despre alte date, documente sau înregistrări (2) <set de date> , care descriu conținutul, contextul, structura, formatul datelor, proveniența și/sau drepturile aferente acestora

[SURSA: ISO 5127: 2018, 3.1.10.26.01]

număr de înregistrare / cotă

referință furnizată pentru a permite administratorului să localizeze o resursă într-un repozitoriu

[SOURCE: ISO 5127:2018, 3.2.5.22].

opera de artă

manifestare sau opera (nu neapărat textuală) considerată a avea valoare artistică

[SURSA: ISO 690:2021, 3.15; 3.24]

pagina de start

resursa web care servește ca punct de intrare pentru o resursă de informare, cum ar fi un set de date de cercetare sau un site web

[SURSA: ISO 690:2021, 3.20]

componentă

conținut (entitate) furnizat de un creator pentru a face parte dintr-un document gazdă, care poate avea mai mulți autori. Aceasta depinde de identificarea publicației din care face parte

Exemplu: un articol publicat într-un serial.

Notă: Partea componentă poate fi o contribuție intelectuală, cum ar fi un articol, o fotografie încorporată într-o resursă web sau o înregistrare bibliografică într-un set de date.

[SURSA: ISO 690: 2021, 3.7]

preprint

manuscris nepublicat care nu a trecut încă un proces de recenzare inter pares, dar este pus în circulație

[SURSA: ISO 690: 2021, 3.35]

prezervare

toate măsurile luate, inclusiv deciziile financiare și strategice, pentru asigurarea integrității și prelungirea duratei de viață a documentelor sau a colecțiilor.

[SURSA: ISO 5127: 2021,3.2.1. 39]

program

unitate algoritmică care se conformează regulilor unui anumit limbaj de programare și care este compusă din declarații sau instrucțiuni necesare pentru a soluționa o anumită funcție, sarcină sau problemă

[SURSA: ISO 690:2021, 3.37]

publicație

mesaj sau document oferit pentru distribuție sau vânzare generală și de obicei produs în mai multe copii (exemplare)

[SURSA: ISO 5127: 2018, 3.1.8.27]

Notă: În acest document, termenul „publicație” se referă la resursele de informare la care vor fi adăugate referințe de către autori.

acces cu plată

metoda de restricționare a accesului la conținut, care poate fi vizibil doar cu plată

[SURSA: ISO 690:2021, 3.30]

referință

date care descriu o resursă informațională sau o parte a acesteia, suficient de precisă și detaliată pentru a identifica resursa și a permite localizarea și preluarea acesteia

[SURSA: ISO 690:2021, 3.38]

resursă de informare

lucrare, manifestare sau articol într-o formă fizică sau digitală, sau orice alt activ care contribuie la cunoașterea umană

Notă: Resursa de informare se poate referi la un activ, o înregistrare, un set de date, un document sau o parte componentă a unui document.

[SURSA: ISO 690:2021, 3.20]

resursă în continuare

publicație, în orice mediu, editată de-a lungul timpului fără o durată predeterminată și pusă la dispoziția publicului

[SURSA: ISO 5127:2018, 3.4.1.05]

resursă monografică

publicare monografică în formă tipărită sau netipărită, completă sau cu intenția de a fi completată într-un număr finit de părți

[SURSA: ISO 690:2021, 3.28]

resursă web

obiect multimedia digital livrat de pe internet sau dintr-o arhivă web la cererea unui sistem client

[SURSA: ISO 5127:2017, 3.3.3.25, modificat - termenul inițial „pagina web”. Web Archive a fost inclusă.]

rezoluție

actul de preluare a informațiilor care contribuie la identificarea entității

Nota 1. Informațiile preluate pot include legături către una sau mai multe locații actuale asociate cu entitatea identificată, livrarea de metadate despre entitatea sau instituția identificată într-un format adecvat sau livrarea unei manifestări a unui document fără a necesita alți intermediari.

Nota 2. Serviciile de rezoluție sunt furnizate de aplicații speciale numite rezolutorii. De exemplu, sistemele DOI și Handle folosesc softul HANDLE.NET. Din punct de vedere al rețelei, rezoluția este un strat funcțional suplimentar deasupra protocoalelor de rețea, cum ar fi HTTP. Atunci când identificatorul este reprezentat ca o adresă URL, rezoluția poate duce la o redirectionare HTTP.

[SURSA: [https://www.wikiwand.com/en/Persistent Uniform Resource Locator](https://www.wikiwand.com/en/Persistent_Uniform_Resource Locator)]

serial

publicație tipărită sau netipărită, editată în părți succesive, având de obicei denumiri numerice sau cronologice și destinată să continue pe termen nedefinit, indiferent de periodicitatea sa

Notă: Seriale includ periodice, reviste, ziare, anuare, etc.

[SURSA: ISO 5127: 2017, 3.4.1.28.01]

serie**serie monografică**

grup de resurse informaționale separate legate între ele prin faptul că fiecare resursă are, pe lângă titlu propriu un titlu colectiv care se aplică grupului în ansamblu

Notă: Resursele informaționale individuale pot fi sau nu numerotate.

[SURSA: ISO 5127:2018, 3.4.1.27.02]

set de date

colecție sau grup de date similare sau conectate logic semnificativ, de obicei, asamblate pentru înregistrare sau cercetare

Notă: Datele pot fi numerice, textuale, audiovizuale sau combinate.

[SURSA: SM ISO 2789:2015, 2.3.11]

sistem de gestionare (handle system)

sistem vast pentru atribuirea, gestionarea și rezoluția identificatorilor persistenți pentru obiecte digitale și alte resurse de pe Internet

[SURSA: ISO 690:2021. 3.17; 3.32]

site web

colecție de resurse (pagini) web interconectate logic, gestionată de o singură entitate și accesată prin aceeași adresă URL de bază

[SURSA: ISO 5127: 2018, 3.3.3.24]

surogat/erzaț digital

copie digitală a unei resurse de informare

[SURSA: ISO 690:2021. 3.14]

titlu-cheie

nume unic al unei resurse seriale stabilit de către rețeaua ISSN și inseparabil legat de Numărul Internațional Standardizat pentru Seriale al acesteia

[SURSA: ISO 690:2021, 3.14]

Notă: Titlul-cheie poate fi identic cu titlul propriu-zis al resursei sau, pentru a obține unicitatea, poate fi construit prin adăugarea de elemente de identificare și/sau calificare între paranteze, cum ar fi numele organismului emitent, locul publicării, declarația ediției etc. (Consultați Manualul ISSN).

URI (Identificator uniform de resurse)

descriptor compact de caractere care identifică în mod unic o resursă online sau fizică.

[SURSA: ISO 690:2021, 3.44]

URL (Localizator uniform de resurse)

tipul de descriptor URI care poate fi utilizat pentru a identifica documentele de pe Internet, specificând adresa resursei sau informațiile despre aceasta și mecanismul de acces utilizat

[SURSA: ISO 690:2021, 3.45]

URN (Nume uniform de resurse)

identificator de resursă persistent, independent de locație utilizat pentru recunoașterea și accesul la caracteristicile resursei sau la resursa în sine

[SURSA: ISO 5127:2018, 3.1.9.22]

Notă: pentru a înțelege diferența dintre URL și URN se poate folosi următoarea analogie: URN-ul este similar numelui unei persoane sau entități, iar URL-ul este similar adresei sale. De asemenea, URN-ul poate fi comparat cu sistemul ISBD (International Standard Book Number), utilizat pentru identificarea unică a cărților.

II. CRITERII DE BAZĂ ȘI ORIENTĂRI PENTRU CREAREA REFERINȚELOR BIBLIOGRAFICE

2.1. Principii esențiale în procesul de creare a referințelor

Principiile descrise sunt concepute pentru a facilita atingerea scopului și obiectivelor propuse. Standardul SM ISO 690:2022 prezintă patru principii de bază pentru crearea corectă a referințelor bibliografice:

Asigurarea exactității metadatelor. Într-o referință, toate elementele de date trebuie să fie exacte și suficiente pentru a menționa autorul/autorii citați și pentru a facilita localizarea resursei de informație utilizată.

Exemplu: Practica de a distinge între citarea unei surse de informație și linkul de acces la informație. De exemplu, un link către un videoclip este diferit de un link către o pagină web care afișează același videoclip.

Prioritizarea elementelor de identificare și căutare. Referința trebuie să acorde prioritate identificării și regăsirii resursei citate, inclusiv procesul de căutare a resursei de informație citate.

Exemplu: Furnizarea unui identificator persistent activ sub forma unui URI (Uniform Resource Identifier) în referință, facilitează localizarea și identificarea resursei, cum ar fi paginile web, adrese de e-mail, precum și alte tipuri de date.

Unificarea prezentării referințelor. O prezentare uniformă a referințelor ajută utilizatorul să înțeleagă metadatele resurselor de informare citate și facilitează aplicarea acelorași concepte și stil de către autori pentru diferite tipuri de resurse.

Exemplu: Secțiunile cu elemente de metadata din capitolul 8 al standardului oferă o structură unificată pentru organizarea elementelor de metadata în raport cu tipurile de resurse de informare.

Determinarea specificului corespunzător (adecvat) al resursei. Referința trebuie să fie la un nivel adecvat și exactă, astfel încât utilizatorul să poată găsi rapid resursa informațională citată.

Exemplu: Dacă resursa de informare citată este un articol dintr-un număr de revistă, este necesar să se precizeze că referința se referă la articol, nu la revista în sine.

2.2. Orientări generale pentru prezentarea referințelor

Sistemul de prezentare a referințelor bibliografice a fost creat conform liniilor directoare menționate în conținutul SM ISO 690:2022. Cele mai importante orientări sunt:

- *Facilitarea locației resursei informaționale citate.* Elementele de date dintr-o referință trebuie să fie selectate și furnizate pentru a permite cititorului să localizeze și să recupereze resursa informațională citată, indiferent dacă este disponibilă public sau nu.
- *Reflectarea precisă a conținutului utilizat.* Metadatele înregistrate în referință reflectă ediția sau versiunea corectă a resursei informaționale citate.
- *Lucrări derivate din referința originală.* Lucrările derivate sunt lucrări care se bazează pe sau/ despre alte resurse de informare, care pot fi citate. Lucrările derivate pot include citate, comentarii sau interpretări din alte surse referitoare la resursa informațională originală, experimente, studii de caz și rezultate în concordanță cu resursa informațională de bază.
- *Trimitere exactă la manifestare sau articol.* Același conținut intelectual (operă) poate fi publicat sau pus la dispoziția publicului în mai multe forme de manifestare. De exemplu, o carte poate fi disponibilă în diferite formate tipărite și electronice, iar unele dintre aceste formate pot fi diferite de manifestarea originală a operei (de exemplu, pot avea conținut suplimentar, prescurtat și/sau reeditat). Fiecare manifestare apare în formate distincte: o manifestare fizică a unei cărți apare în mai multe exemplare fizice, iar o punere în scenă a unei piese de teatru este realizată în aceeași formă în mai multe reprezentații repetate.
- *Adoptarea unui stil uniform de prezentare.* Este important ca cititorul să înțeleagă ce metadate sunt furnizate. Deoarece există multe tipuri de resurse informaționale, o prezentare uniformă a referințelor, în care se aplică aceleași concepte și structură (stil, format și semne de punctuație), facilitează înțelegerea referințelor.
- *Prevederea posibilității de recuperare a resurselor de informare nepublicate.* Uneori este necesar să se utilizeze surse de informare nepublicate, cum ar fi comunicările personale, manuscrisele sau resursele efemere de pe internet. În aceste cazuri, trebuie să se manifeste

prudență, deoarece este posibil ca resursele de informare nepublicate să nu poată fi nici localizate, nici recuperate. Etica utilizării unui astfel de material ca sursă poate fi discutabilă. Instituțiile pot avea propriile lor orientări și cerințe care pot permite sau interzice citarea resurselor de informare nepublicate sau anumitor alte tipuri de resurse.

2.3. Tipologia metadatelor

Pentru a cita sursele de informare într-o lucrare, autorul trebuie să fie familiarizat cu principalele elemente bibliografice (metadate) legate de acțiunea de citare.

Tipuri de elemente de date

În general, o citare cuprinde trei tipuri de informații, și anume:

- a) caracteristicile resursei citate, *de exemplu*: autor, titlu, mediu, data de publicare;
- b) relațiile resursei citate cu alte surse de informare, *de exemplu*: tradus din, catalogat în, expus la;
- c) caracteristicile citării, *de exemplu*: data citării.

Un element de date este o descriere care aparține unuia dintre aceste trei tipuri de informații. O citare creată conform standardului constă din mai multe elemente de date, care pot fi preluate din următoarele surse de bază:

- resursa de informare citată sau metadatele încorporate ale acesteia;
- surse externe de metadate.

Metadate încorporate pot fi extrase sau preluate din:

- a) pagina de titlu sau echivalentul ei, cum ar fi titlul imaginii, pagina de start, eticheta de pe CD, fața hârtiei;
- b) versoul paginii de titlu, caseta tipografică și antetul;
- c) subtitrări ale lucrărilor grafice, anteturile microfisei;
- d) codul sursei, pagina de destinație unde este plasată resursa citată; (*de exemplu*: Codul sursă HTML al unei pagini web);
- e) documentația însoțitoare (*de exemplu*: prospect, catalog industrial, pliant explicativ sau manual).

Dacă în resursa de informare citată lipsesc unele metadate, atunci se vor folosi surse externe de metadate în legătură cu resursa citată. Bazele de date bibliografice, repozitoriile, cataloagele și paginile de destinație ale datelor de cercetare sunt surse obișnuite de metadate externe.

Atunci când o resursă de informare citată face parte dintr-o resursă gazdă, se pot folosi metadate a resursei gazdă, *de exemplu*: colecții, fonduri și arhive.

Pentru unele tipuri de resurse informaționale, cum ar fi în muzica clasică, numărul de identificare a operei este important pentru a asigura o mai mare precizie a metadatelor. În aceste cazuri, metadatele externe, în special metadatele autoritare (identificator de nume, număr de operă, loc, dată etc.), trebuie consultate pentru a verifica și completa metadatele în resursa citată și cu alte informații de producție.

Exemplu:

BEETHOVEN, Ludwig van (compozitor). Simfonia nr. 9, op. 125, re minor. Friedrich SCHILLER (textier). Aranjament: Söhne al lui B. Schott, 1826.

2.4. Verificarea corectitudinii și completitudinii

Metadatele externe din surse care pot fi citite de mașină, microformat sau audio-vizual pot fi folosite pentru a verifica corectitudinea elementelor de metadate din referință. De asemenea, pentru identificarea metadatelor corespunzătoare, completarea sau corectarea referinței pot fi utilizate resurse de informare externe, cum ar fi bazele de date:

- **ISNI** (*International Standard Name Identifier*) – Identificator Standard Internațional de Nume este un instrument pentru identificarea unică a autorilor și editorilor pe diverse tipuri de conținut media (cărți, programe de televiziune, articole din ziare etc.).
- **ORCID-ID** (*Open Researcher and Contributor ID*) – un Identificator Digital unic, persistent și gratuit pentru creatori. ID se formează din cifre și reprezintă un set de programe și aplicații (API) care oferă servicii și suport creatorilor și comunităților academice în gestionarea și interoperabilitatea datelor de cercetare. De asemenea, acesta permite rezolvarea problemei cauzate de omonime, schimbarea numelui sau instituției.
- **ISSN** (*International Standard Serial Number*) – Numărul Internațional Standard pentru Seriale este un identificator unic pentru o anumită resursă serială (de exemplu, o revistă sau un jurnal) sau altă resursă în serie într-un mediu definit.

Dacă un element de metadate apare în diferite forme în diverse surse citate, se recomandă să fie selectată forma cea mai frecvent utilizată în limbajul publicației.

2.5. Sistemul de punctuație

Crearea referințelor bibliografice necesită utilizarea unui sistem consecvent de punctuație. Semnele de punctuație se aplică între elementele de date (metadate) pentru a face informațiile clare, ușor de înțeles și lizibile de mașină. În referințele bibliografice, semnele de punctuație diferă de punctuația gramaticală și sunt utilizate ca mijloace specifice pentru implementarea regulilor sintactice în redactarea și înțelegerea referințelor și citărilor.

În descrierea bibliografică a unei referințe, semnele de punctuație au un scop bine determinat și sunt folosite pentru a separa metadatele sursei de informare. Aceste semne sunt următoarele:

.	punct
,	virgulă
:	două puncte
;	punct și virgulă
()	paranteze rotunde
[]	paranteze drepte
=	egal

La sfârșitul referinței bibliografice se pune punct.

Punctul (.) este folosit pentru a separa elementele de date: autori, titlu, informații de producție.

Exemplul 1:

COLESNICOVA, Tatiana; Tatiana GUTIU; Mihail CIOBANU și Mircea GUTIU. *Nivelul de trai al populației Republicii Moldova*. Institutul Național de Cercetări Economice. Chișinău: INCE, 2021. ISBN 978-9975-3463-8-2.

Virgula (,) se utilizează pentru a separa numele autorilor (scrise cu majuscule) de prenume.

Exemplul 2:

ROJCO, Anatolii.

De asemenea, virgula (,) se folosește pentru a separa elementele de date cum ar fi: volum, număr, pagină.

Exemplul 3:

vol. 62, nr. 1, pp. 2-23.

Punctul și virgula (;) este utilizat pentru a delimita elementele precum autorul, comentatorul, traducătorul ș.a., fiind un semn de punctuație utilizat frecvent în înregistrările de informații citibile de mașină.

Exemplul 4:

ROJCO, Anatolii; Ecaterina HEGHEA.

Eta BOERIU (trad.); Alexandru BALACI (introducere).

Notă: Pentru a fi compatibil cu practica tradițională, se poate folosi și virgula, în cazul în care nu este necesar un format citibil de mașină. Este important ca pe parcursul întregii liste de referințe să fie utilizat un sistem consecvent de punctuație.

Dacă un element (de exemplu, un titlu) se termină cu un semn de punctuație, cum ar fi semnul întrebării sau semnul exclamării, acesta înlocuiește punctul ca delimitator al elementului de date.

Exemplul 5:

ȚĂRULECU, Mioara. *Atenție! Hainele vorbesc: vestimentația, dimensiune a comunicării nonverbale*. Ed. a 2-a, rev. Brașov: Edu Plus, 2021. ISBN 978-606-94816-7-7.

Parantezele rotunde () sunt utilizate pentru specificarea rolurilor de autor.

Exemplul 6:

REID, Dan G (trans.)

ELLIS, Osian (ed.)

WILHELM, Richard (commentator, trans.)

Parantezele rotunde (), de asemenea, se folosesc la demonstrarea accentului tipografic al titlurilor resurselor de informare în documentele cu grafie non-latină.

Exemplul 7:

(Chinese)

(Korean)

(Japanese)

Două puncte și virgula (:) și **(,)** sunt folosite pentru delimitarea elementelor de date: loc: editor, anul publicării.

Exemplul 8:

Chișinău: INCE, 2022.

Două puncte (:) sunt utilizate după cuvântul Disponibil:

Exemplul 9:

Disponibil: <https://artinwords.de/albrecht-duerer-feldhase-l-302/>

Parantezele drepte [] indică locul și demonstrează omiterea etichetei de atribut „regiune”.

Exemplul 10:

Universitatea de Stat din Moldova [Chișinău]

Parantezele drepte [] sunt utilizate și la omiterea etichetei „traducere” (plasând textul tradus în limba română).

Exemplul 11:

The Great Charter [Marea Cartă a Libertăților]

Prin intermediul parantezelor drepte [] se mai pot evidenția: formatul resursei și identificatorul persistent de identitate publică al autorului (ORCID, ISNI sau altul).

Exemplul 12:

Idei filosofice sau Evoluția PIB-ului RM în anii 2018-2022 [Diagramă];

TIMUȘ, A. (Angela) [ORCID: 0000-0002-2556-3198].

Pentru documentele preluate de pe Internet se notează în paranteze drepte [] data la care documentul a fost vizualizat, citat sau accesat.

Exemplul 13:

[citat 2022-10-12]. [accesat 2023-12-25].

Semnul egalității (=) este folosit pentru a delimita titlurile paralele într-o referință.

Exemplul 14:

Consumul de energie în gospodăriile casnice: Rezultatele Cercetării privind consumul de energie = Energy consumption in households Results of the Survey on energy consumption: Results of the Survey on energy consumption. Biroul National de Statistică al Republicii Moldova. Chișinău: Biroul National de Statistică al Republicii Moldova, 2022. ISBN 978-9975-53-418-5.

III. METADATE. REGULI COMUNE DE APLICARE

3.1. Elemente de date (metadate)

Înainte de a cita sursele de informare într-o lucrare, este important să cunoaștem o serie de reguli legate de acțiunea de citare. Aceste reguli standardizate se aplică tuturor elementelor de date și sunt prezentate în următoarea ordine:

Nume, prenume creator (autor), dacă este disponibil;

Creatorul (autorul) resursei de informare este cel mai important element într-o referință. În calitate de autor, pot fi persoane sau organizații.

Creatorii se prezintă în ordinea în care apar în publicație, iar numele de familie este scris cu majuscule:

Exemplul 1:

CASTRAVET, Lucia.

Numele de familie al primului autor trebuie prezentat **obligatoriu** în forma inversată cu majuscule. Pentru ceilalți autori standardul prevede 2 modalități:

1. Enumerarea autorului în ordinea indicată în publicație.
2. Enumerarea numelor autorilor inversată / nume, prenume.

Ceilalți autori vor fi menționați în ordinea indicată în lucrare. Numele ultimului autor separat prin cuvântul cheie „și” în limba resursei de informare citată:

Exemplul 2:

CARNEGIE, D. and J. ESENWEIN

Exemplul 3:

BADÂR, Iurie; Vasile BUCUR; Tatiana BULIMAGA; Marian JALENCU și Natalia MOGOL.

Exemplul 4:

LEAHU, Alexei și Ion PÂRȚACHI. *Probabilități și statistică matematică*. Manual universitar. Chișinău: ASEM, 2022. ISBN 978-9975-155-90-8.

Notă: Indiferent de modalitatea aleasă, trebuie respectată pe parcursul întregii lucrări.

Notă: Dacă numele organizației este abreviat în resursa citată, forma prescurtată poate fi inclusă după numele complet, ca informație suplimentară între paranteze.

Exemplul 5:

BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA (BNS). *Statistica teritorială*. Chișinău: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, 2022. ISBN 978-9975-53-418-5.

Notă: Dacă numele a două sau mai multe organizații apar la fel de vizibil în același rol, acestea trebuie să fie listate (se acceptă abrevieri), iar denumirile care nu aduc valoare adăugată, pot fi omise.

Exemplul 6:

MINISTERUL MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE AL REPUBLICII MOLDOVA; UNFPA, FONDUL ONU PENTRU POPULAȚIE. *Profilul demografic al municipiului Chișinău*. Chișinău, 2022.

Pentru a facilita identificarea unei anumite resurse de informație relevantă pentru citare, numele oricărui editor, traducător, narator sau alt creator care a contribuit la publicarea resursei, se adăugă după titlu.

Exemplul 7:

WILHELM, Richard (comentator, trans.)

Exemplul 8:

METHENY, Pat (ghitarist); Lyle MAYS (pianist). *As Falls Wichita, So Falls Wichita Falls*. Manfred EICHER (producător). ECM, 1981.

Dacă există până la cinci creatori (autori) cu statut egal, numele acestora vor fi indicate în referință. Dacă resursa citată are șase sau mai mulți autori, toate numele ar trebui să fie enumerate, dacă este posibil. În caz contrar, vor fi date numai numele primilor cinci autori, urmat de o expresie adecvată: „ș. a. – și alții” sau „et. al. – et alii” sau „и др. – и другие”.

Exemplul 9:

BADÂR, Iurie; Vasile BUCUR; Tatiana BULIMAGA; Marian JALENCU; Natalia MOGOL et al. *Managementul proprietății intelectuale*. Chișinău: s. n., 2018. ISBN 978-9975-144-56-8.

Notă: Când nu este identificată editura se indică elementul „subiect neidentificat”, prescurtat „s.n.”

Exemplul 10:

DRYZEK, John S.; David DOWNES; Christian HUNOLD; David SCHLOSBERG and Hans-Kristian HERNES. *Green states and social movements*. Oxford: Oxford University Press, 2013. ISBN 978-0-19-924902-2.

Pentru anumite tipuri de resurse informaționale (de exemplu, enciclopedii), în cazul în care resursa este rezultatul cooperării a multor persoane, dintre care niciunul nu are un rol dominant ca creator, titlul va fi folosit în locul unui creator.

Exemplul 11:

Enciclopedia enciclopediilor. Chișinău: Editura Litera, 2020. ISBN 978-6063-34079-6.

Dacă numele autorului nu este identificat într-un mod unic în diverse resurse, poate fi adăugat un identificator persistent de identitate publică (cum ar fi ORCID, ISNI sau altul) după numele autorului, precedat de tipul de identificator în paranteze drepte. Acest mod de identificare este foarte eficient în cazul autorilor care au același nume sau inițiale. (Exemple 12-14).

Exemplul 12:

TIMUȘ, A. (Angela) [ORCID: 0000-0002-2556-3198].

Exemplul 13:

TIMUȘ, A. (Ana) [ORCID: 0000-0002-3624-3130].

Exemplul 14:

TIMUȘ, A. (Andrei) [ORCID: 0000-0002-7010-6703].

Notă: Acest caz apare adesea atunci când resursa de informație citată a fost emisă sub un nume asumat (pseudonim), iar acest nume va fi menționat în referință.

Exemplul 15:

CARROL, Lewis sau CARROL, L. [ISNI: 000000012137136x].

Se recomandă utilizarea identificatorului de identitate publică ISNI sau a altuia în cazul în care organizația este autor. De exemplu:

Exemplul 16:

HELSINKI UNIVERSITY. [ISNI ID: 0000 0004 0410 2071].

Titlu, subtitlu

Elementul de date de „titlu” are un rol cheie în prezentarea referinței și permite utilizatorilor să localizeze rapid resursa informațională citată. Textul și ortografia titlului se recomandă să fie menționate în forma în care apare în resursa citată, evidențiat cu caractere *cursive*.

Exemplul 1:

BARC, Mia. *Culoarea banilor*. Iași: PIM, 2022.

Pentru anumite tipuri de documente (enciclopedii, dicționare, rapoarte, anuare statistice etc.) sau alte resurse (filme, conferințe, publicații seriale etc.) elaborate de mai multe persoane, dintre care niciuna nu joacă un rol principal, precum și în cazul în care autorii nu sunt indicați, referința bibliografică începe cu titlul lucrării.

Exemplul 2:

Anuarul statistic al Republicii Moldova, 2019. Chișinău: Biroul Național de Statistică, 2019. ISBN 978-9975-53-418-5.

Ca informație suplimentară la titlu, pot fi adăugate formatul sau data.

Exemplul 3:

Academia de Științe a Moldovei [raport asupra stării științei în RM în anul 2022].

Disponibil:

https://asm.md/sites/default/files/202305/ASM_Raport%20starea%20stiintei_RM_2022_15_mai_2023_proiect.pdf

Pentru metadatele titlului, standardul recomandă utilizarea unui identificator de lucru (de exemplu, ISAN – Numărul Internațional Standard Audiovizual), care poate fi adăugat după titlu. Identificatorul trebuie utilizat în cazul în care nu este suficient doar titlul pentru a identifica în mod unic resursa citată.

Exemplul 4:

Soldatul necunoscut. Film. 2017. [ISAN ID: 0000-0005-007D-0000-Q-0000-0000-X].

Pentru titlurile prea lungi și incomode, se permite trunchierea unor cuvinte, care nu va modifica sensul titlului și va permite identificarea unică a sursei citate. În acest caz, cuvintele omise se înlocuiesc cu semnul de trei puncte (...). Titlurile generice, chiar dacă sunt lungi, nu ar trebui să fie trunchiate.

Exemplul 5:

Vinurile lumii: istoria vinului, soiuri de struguri, țări producătoare, vinuri de top... . București: Litera Internațional, 2010.

sau

Vinurile lumii. București: Litera Internațional, 2010.

Exemplul 6:

BLOUNT, Roy. *Alphabet juice: the energies, gists and spirits of letters, words and combinations thereof...* . Farrar, Straus and Giroux, 2008.

sau

BLOUNT, Roy. *Alphabet juice.* Farrar, Straus and Giroux, 2008.

Subtitlul trebuie să fie inclus doar dacă furnizează informații esențiale despre conținutul resursei de informare.

Exemplu 7:

ROJCO, Anatolii și Ecaterina HEGHEA. *Inegalitatea în bunăstarea populației Republicii Moldova: măsurare, evaluare, recomandări de reducere.* Chișinău: INCE, 2022. ISBN 978-9975-3529-3-2.

Traducerea titlului

O traducere a titlului (și/sau transliterarea sau transcrierea acestuia) resurselor de informare citate în limba publicației poate fi furnizată imediat după titlul original și se reprezintă ca informație suplimentară în paranteze drepte.

Exemplul 1:

Братья Карамазовы [Frații Karamazov]

Exemplul 2:

Les parapluies de Cherbourg [Umbrele de Cherbourg]

Formate și tipuri de resurse

Formate

Eticheta elementului de date „Format” este utilizată pentru a identifica formatul resursei. Dacă formatul este relevant pentru citare (de exemplu, dacă se discută calitatea sunetului unei cărți audio), acesta va fi menționat în citare. Formatul poate acoperi atât aspecte materiale, cât și imateriale ale resursei citate, cum ar fi forma e-book.

Exemplul 1:

SEUSS, Dr. Pisica în pălărie. Format: foi detașabile.

Exemplul 2:

PLOKHY, Serhii. Chernobyl: The History of a Nuclear Catastrophe. [Kindle eBook].

Exemplul 3:

SKLOOT, R. *The Immortal Life of Henrietta Lacks*. [Audiobook].

O resursă de informare poate fi publicată în mai multe formate și poate fi identificată pe mai multe tipuri de suporturi (dispozitive).

Notă: Specificarea suportului resursei de informare nu este obligatorie.

Tipuri de resurse

Conținutul media și formatul de stocare, distribuție, redare și vizualizare a informației au un impact semnificativ asupra conținutului intelectual. Elementele de date precum „tip de conținut”, „mediu”, „tip de purtător” sau echivalenții acestora în limbajul publicării se identifică cu formatul de conținut, tipul mediu și, respectiv, purtătorul. Aceste informații pot fi extrase din resursă, dacă acestea sunt furnizate. În caz contrar, se pot utiliza referințe externe atunci când este necesar pentru identificarea completă a metadatelor. Descrierea tipului de resursă nu întotdeauna aduce o valoare adăugată pentru citări, motiv pentru care astfel de informații sunt rareori relevante pentru citări.

Ea poate fi utilizată în scopuri de identificare, cum ar fi, de exemplu: *O carte tipărită ar avea tipul de conținut „text” și tipul de distribuție „volum”*

sau

Un site web ar avea tipul de conținut „text”, tipul media „computer” și tipul de distribuție „online”.

În aceste cazuri este relevant tipul de distribuție.

Formate de fișiere digitale

Eticheta de element de date „Format de fișier” poate fi utilizată pentru a indica formatul fișierului. Metadatele referitoare la formatul resursei de informare în care aceasta este disponibilă vor fi menționate între paranteze drepte []. De exemplu, dacă documentul este în format PDF, atunci se menționează în referință după titlul publicației.

Exemplul 1:

Psihologie. Idei fundamentale. [PDF]. Chișinău: Editura Litera, 2015. ISBN 978-6067-4199-6-2.

Exemplul 2:

Date statistice referitor la componența Registrului de stat al transporturilor după tipul mijlocului de transport și administrativ-teritorial. Online. [XLSX]. 2017. Portalul Guvernamental al Datelor Deschise. Disponibil: <https://date.gov.md/home/> [accesat 02.09.2022].

Exemplul 3:

Efectuarea lucrărilor de îngrijire a pădurilor pe tipuri și ani, 2010-2022. Online. [Diagrama]. Banca de date statistice Moldova. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/en/10%20Mediul%20inconjurator/10%20Mediul%20inconjurator_MED050/MED050400.px/ [accesat 02.10.2022].

Fără titlu

Dacă în resursa informațională citată sau în metadatele încorporate/externe nu este identificat un titlu clar, atunci poate fi folosit un titlu popular sau tradițional, dacă este disponibil. În caz contrar, titlul va fi furnizat ca informație suplimentară între paranteze drepte, oferind o descriere specială a subiectului sau genului resursei informaționale citate, (de exemplu: pamfletul, harta, planul, desenul, indexul, gravura, fotografia, setul de date).

Exemplul 1:

[Sanctuarele faunei sălbatice din Trinidad].

Exemplul 2:

[Sanctuarele faunei sălbatice din Trinidad]. Hartă.

Ediție și versiune

Ediție

Edițiile sunt utilizate pentru a diferenția revizuirile semnificative ale conținutului, inclusiv etapele proiectului. Un număr de ediție va fi furnizat dacă resursa de informare este la a doua, a treia ediție etc. Ediția trebuie specificată în termenii, inclusiv simbolurile, utilizați în resursa informațională citată. Eticheta „Ediție” a elementului de date identifică ediția sursei.

Dacă un număr de ediție (sau versiune) este furnizat pentru programe de calculator și seturi de date de cercetare, o primă ediție nu este o excepție. Prima versiune oficială a unui program poate să nu fie prima versiune disponibilă pentru public. Ediția este importantă, deoarece cerințele hardware și software depind de informațiile referitoare la versiune.

Exemplul 1:

Ed. a 3-a, revizuită.

Exemplul 2:

Manual de conservare digitală. Online. Ed. a 2-a, revizuită. Coaliția de conservare digitală, 2015.

Pentru resursele informaționale citate, care sunt actualizate sau extinse, în referință se va menționa versiunea citată, numărul versiunii, actualizările sau echivalentul acestora, anul și, dacă este necesar, luna, ziua și ora când această versiune a fost creată sau când informația a fost consultată. Eticheta „Versiunea” a elementului de date identifică versiunea.

Exemplul 1:

FUNDAȚIA MOZILLA. *Mozilla Firefox.* Versiunea 79.0. [Program]. 2020-07-28.

Exemplul 2:

APPLE INC. *Mac OS X El Capitan.* Version 10.11. [Program]. 2016-06-25.

Conținut diferențiat și adaptiv

Dacă o resursă informațională este publicată în diferite limbi în diferite țări, țara de publicare trebuie să fie indicată după titlul în limba utilizată în sursă și separată de titlul principal printr-un spațiu, două puncte și încă un spațiu.

Exemplul 1:

National Geographic: Sverige.

Exemplul 2:

National Geographic [localizat: Suedia]

Eticheta elementelor de date, cum ar fi „Localizat” identifică locația resursei informaționale citate.

Producerea resursei de informare (locul și editorul);

Loc

Elementele de date referitoare la locul de producere apar de obicei în resursa identificată.

Organismul de producție, adică organizațiile sau persoanele responsabile pentru producerea unei resurse informaționale, este descris în diferite tipuri de resurse, cum ar fi:

- a) editura sau compania de producție, cum ar fi Film Studio;
- b) distribuitorul sau organismul emitent sau gazda online;
- c) tipografia sau producătorul;
- d) sponsorii.

Etichetele elementelor de date, cum ar fi „Editura”, „Film Studio”, „Producător”, „Distribuitor”, „Gazda online”, „Tipografia”, și „Sponsor” sau termenii echivalenți în limbajul publicării, se recomandă de a fi aplicate.

Pentru locuri bine cunoscute se va menționa doar denumirea locului. Pentru locuri mai puțin cunoscute se va adăuga un alt termen suplimentar, cum ar fi: țara, județul, regiunea, departamentul, etc.

Exemplul 1:

Paris

Exemplul 2:

Londra (Ontario)

Exemplul 3:

Bălți (Republica Moldova)

Editor

Organizația sau persoana afișată cel mai proeminent în resursa informațională citată, responsabilă pentru producerea resursei este indicată ca element de date „editor”. Numele editorilor este precedat de semnul două puncte (:) și poate fi prescurtat prin omiterea detaliilor care nu sunt esențiale pentru identificare.

Exemplul 1:

FINANCIAL TIMES. Data archive. London: Financial Times LTD, 2016.

Exemplul 2:

BURLACU, N. *Management: Manual*. Chișinău: Academia de Studii Economice a Moldovei: ASEM, 2023.

sau

BURLACU, N. *Management: Manual*. Chișinău: ASEM, 2023.

În unele cazuri, editorul poate fi prezentat printr-un identificator persistent, care poate fi adăugat după numele editorului, precedat de tipul de identificator. Identificatorul trebuie utilizat în cazul în care doar numele nu identifică în mod unic editorul sau în cazul în care editorul și-a schimbat numele.

Exemplul 3:

WSOY. [<https://isni.org/isni/000000040458471X>]

[The publisher is Werner Söderström Osakeyhtio].

Editori multipli

Dacă numele a două sau mai multe organizații apar la fel de proeminent în același rol, acestea ar trebui să fie menționate, iar dacă datele diferă, acestea vor fi furnizate separat. În majoritatea cazurilor, se înregistrează doar primul editor.

Numele studioului de film, companiei de producție, distribuitorului, organismului emitent sau gazdei online ar trebui să fie indicate în citare, dacă este necesar să fie cunoscute.

Exemplul 1:

Paramount Pictures, 1928. Universal International Pictures (UK) (distribuitor în Regatul Unit al Marii Britanii).

Exemplul 2:

Odeon Cineplex, 2021 (distribuitor în România).

Exemplul 3:

Brisbane: CIRCA Contemporary Circus, 2016.

Dacă gazda online este diferită de editor, ambele ar trebui să fie indicate.

Exemplul 4:

Franța V Croația – 2018 FIFA. Finala Cupei Mondiale. Video, FIFA. Încărcat de pe: [FIFATV], 15 iulie 2018. Disponibil: YouTube (distribuitor), <https://www.youtube.com/watch?v=SvV6aUki6LU> [accesat 2022-07-22].

Sponsorii pot avea diverse roluri, inclusiv cel de finanțator, colaborator, distribuitor sau gazdă online. Numele sponsorilor poate fi menționat după editor, ca informație suplimentară, dacă este necesar.

Notă: Elementul de date „sponsor” nu este obligatoriu.

Exemplul 1:

Gaithersburg: National Institute of Standards Technology, 2020. Federal Emergency Management Agency (funding sponsor).

Exemplul 2:

Proprietatea Intelectuală în condițiile noii realități: evoluții, provocări și perspective. Conferința Internațională, 08 septembrie 2022. Chișinău: AGEPI, 2022. Oficiul European de Brevete (sponsor).

Exemplul 3:

Florence: UNICEF Innocenti Research Centre. UNICEF (study sponsor).

Data

Generalități

Data publicării, producerii, distribuirii, realizării, transmiterii, etc. trebuie să fie citată. De regulă, la resursele de informare pe suport fizic, cum ar fi cărțile tipărite, este suficient să indicăm doar anul pentru a facilita identificarea. Pentru anumite tipuri de documente, cum ar fi resursele online de informare, seturile de date de cercetare, ziarele, brevetele de invenție, imaginile de televiziune și imaginile de monitorizare la distanță, poate fi necesară includerea explicită a datei (anul, luna, ziua) și a orei ultimei modificări și/sau a datei când documentul a fost vizualizat.

Dacă resursa informațională citată aparține unui sistem calendaristic diferit de era creștină, se va menționa sistemul calendaristic și data cum apare în resursa de informare împreună cu data echivalentă din sistemul calendaristic al erei creștine în paranteze drepte.

Exemplul 1:

Calendarul evreiesc 5685 [1925].

Exemplul 2:

[era Heisei, an 31; 2019].

Exemplul 3:

L'AN VI [1798].

Dacă este necesară o precizare mai exactă a datei, se menționează data în cifre în următoarea ordine: anul, luna, ziua și, dacă este necesar, ora, minutele, secundele (a se vedea ISO 8601).

Exemplul 4:

1988-03-17, 10:55:17

Data publicării

În referința bibliografică trebuie specificat anul și, dacă este necesar, data completă sau data și ora în care a fost publicată resursa informațională citată.

Eticheta elementului de date „data publicării” identifică data publicării.

Exemplul 1:

BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. *Forța de muncă: ocuparea și șomajul în anul 2022. 2023, 31 martie.*

data publicării: 2023.

luna publicării: 31 martie.

Într-o referire la întreaga resursă informațională sau la o execuție limitată a oricărei resurse emise în părți de-a lungul unei perioade de timp, se vor indica anii de publicare a primei părți publicate și a ultimei părți publicate.

Exemplul 2:

1842-1898.

Dacă resursa este în curs de desfășurare, trebuie furnizat anul primului volum sau al primului număr în formatul intervalului de date. Numerotarea și paginarea, dacă există, ar trebui să fie indicate.

Exemplul 3:

1842- , vol. 1-3, pp. 23-29.

Data citării

Data completă (și, dacă este necesar, ora) la care a fost vizualizată resursa informațională citată trebuie să fie prezentă în referință dacă:

a) resursa informațională citată este dinamică și este necesar să se indice versiunea exactă folosită, împreună cu data;

b) nu există alte informații despre datele care să fie găsite nici în resursa informațională citată, nici în documentația aferentă, cum ar fi metadatele externe.

Etichetele elementelor de date, cum ar fi „Data citării”, „Vizualizat” și „Accesat” (pentru resurse informaționale care pot fi citite de mașină) sau termeni echivalenți în limbajul publicației, trebuie să fie aplicate obligatoriu.

Exemplul 1:

Inovație în agricultură. Trei proiecte noi în sectorul vitivinicol. 2017, 26 iulie. Disponibil: <https://radiochisinau.md/inovatie-in-agricultura-trei-proiecte-noi-in-sectorul-vitivinicol---53805.html> [vizualizat 2023-04-14].

Exemplul 2:

GAGAUZ, Olga și Mariana BUCIUCEANU-VRABIE. *Discriminarea, abuzul și violența asupra persoanelor vârstnice.* Chișinău: INCE, 2015. ISBN 978-9975-4422-1-3. Disponibil: http://dspace.ince.md/jspui/bitstream/123456789/416/5/Discriminarea_abuzul_%20si_violenta_%20asupra_persoanelor_varstnice.pdf [vizualizat 2023-06-15].

Exemplul 3.

FALA, A. *Analiza dividendelor demografice ale Republicii Moldova.* Centrul Analitic Independent “Expert-Grup”. Chișinău, 2022. Disponibil: https://moldova.unfpa.org/sites/default/files/pubpdf/studiul_dividendle_demografice.pdf [accesat 2023-07-10].

Date de reeditare (date multiple)

Într-o referință a unui reprint, facsimil, a unei copii digitale sau a unei alte copii a resursei de informație originale, data publicării acelei ediții sau data editării originalului se indică împreună cu data de retipărire sau copiere. De asemenea, poate fi specificată rularea numerotată de reeditare.

În acest caz se vor aplica etichete adecvate ale elementelor de date, cum ar fi „conceput”, „reeditat”, „reimprimat”, „copiat”, „facsimil”, „cast” și „digitalizat”

sau termeni echivalenți în limbajul publicației. O reeditare numerotată poate fi inclusă într-o etichetă, cum ar fi „Prima distribuție”.

Exemplul 1:

1796 [copiat 1810].

Exemplul 2:

1870 [digitalizat 2010].

Exemplul 3:

1914 [reeditat 1966].

Date incorecte

Dacă data indicată pe resursa citată este cunoscută a fi incorectă, anul corectat va fi furnizat ca element de date suplimentar după data oferită în resursa citată. Vor fi utilizate următoarele etichete de atribute de date: „adică” „corectat ca”, „incorect”, „nevalid”, „specificat inițial”.

Exemplul 1:

1959 [adică 1995].

Dacă se cunoaște că data din resursa citată este diferită de data publicării efective, ambele date pot fi prezentate: Data reală poate fi prezentată ca element de date după data din resursa citată.

Exemplul 2:

1958-02-29 [corectat ca: 1959-02-29].

Numerotare și paginație

Părțile componente ale documentului se recomandă a fi citate în termenii utilizați în resursa de informație, respectând ordinea conform principiului: părțile mai mari precedă pe cele mai mici.

Exemplul 1:

Constituția Republicii Moldova. Titlu II, Cap. 1, Art. 16, Pct. 7. Chișinău, 1994.

În general, referința indică o parte componentă a documentului citat. Etichetele elementelor de date adecvate pentru locație, cum ar fi „capitolul”, „număr”, „parte”, „pagina”, „volum”, „cadrul”, „placă”, sunt obligatorii și trebuie aplicate.

Partea citată

Referința trebuie să identifice partea componentă a resursei citate. Numărul de pagini, dacă sunt disponibile, trebuie să fie furnizat pentru a cita locația exactă a părții componente utilizate din resursa de informare.

Exemplu:

vol. 6, nr. 3, pp. 25-45.

vol. 2-42, nr. 1.

vol. 2, placa XXV.

fișa 4, cadrul B5.

Unele formate electronice, cum ar fi PDF-ul, pot păstra paginarea resursei originale (tipărite), dar este posibil ca alte formate să nu păstreze paginarea.

Dacă resursa de informare este citată în întregime (acest caz se referă în special la resursele digitale sau la resursele care cuprind mai multe volume imprimate), se va menționa linkul de identificare a acesteia și măsura documentului între paranteze drepte.

Exemplu:

1. <https://doi.org/10.14296/resaw.0004> [7 p].

2. <https://doi.org/10.3886/ICPSR31521.v1> [2 GB].

Notă: În procesul de citare a resurselor de informare, este important să se respecte o formatare minimă a textului, astfel încât acesta să poată fi recunoscut cu ușurință. Mijloacele tipografice, cu excepția textului în italică, nu ar trebui să fie folosite pentru a indica informații suplimentare.

Titlu și număr de serie

Dacă o resursă de informare citată este o parte componentă a unei serii cu desemnare numerică sau fără ea și conține titlul comun al seriei, în referință se va indica titlul seriei și numărul publicației în cadrul seriei. Eticheta elementului de date „serie”, „serial” „numerotare” sau un termen echivalent în limbajul publicării este utilizată pentru a identifica seria. Titlul seriei și desemnarea numerică trebuie reproduse așa cum apar în publicație.

Exemplul 1:

Seria de rapoarturi oceanografice, 99-120.

Exemplul 2:

Series title: U. S. Bureau of the Census. Current Population Reports, numbering: 60-263.

Exemplul 3:

Buletin informativ semestrial, I-2020. Comisia Națională a Pieței Financiare din Moldova.

De asemenea, se va utiliza eticheta elementului de date „organizația emitentă”, pentru a identifica organizația emitentă a publicației prin semnul de punctuație (:). (Exemplul 3).

Titlul poate fi, de asemenea, calificat cu un număr internațional standard de serie – ISSN sau cu identificatorul digital unic al obiectului – DOI pentru titluri de reviste (mai ales dacă nu există ISSN) sau locul de publicare pentru a susține identificarea serialului.

Exemplul 4:

The Guardian. ISSN 1197-2386, ISSN-L 0261-3077.

Exemplul 5:

Economy and Sociology: theoretical and Scientific Journal. DOI: <https://doi.org/10.36004/nier.es>

Atunci când se citează un serial care și-a schimbat anterior titlul, elementele de date despre titlu vor fi indicate din anii în care titlul a fost utilizat.

Notă: Pentru a evita ambiguitățile, intenția de a indica titlul (titlurile) anterioare ar trebui să fie clar specificată, aceste date ar trebui să fie în continuare resursa de informație furnizată.

Eticheta elementului de date a „predecesorul” este utilizată pentru a identifica seria precedentă sau serialul.

Exemplul 6:

Economy and Sociology. (2021-2022). Chișinău: NIER. ISSN 2587-4187. Predecessor: Economie și Sociologie = Economy and Sociology (2011). 2011-2020. ISSN 1857-4130.

Exemplul 7:

British Journal of Physical Education (1983). vol. 13-30,1983-1999. ISSN 0954-6693. Predecessors: Action. 1980-1983. ISSN 0144-3569. British Journal of Physical Education (1970). vol. 1-10, 1970-1979. ISSN 0007- 120X.

Informații despre conferință

Dacă conferințele sunt organizate cu același titlu, este necesar să fie adăugate data și locul conferinței în formatul utilizat în resursa informațională citată. Etichetele elementelor de date ale „Data conferinței”, „Locul conferinței” sau echivalentele lor în limba de publicare, sunt folosite pentru a identifica informațiile despre conferință.

Exemplul 8:

International Conference on Image Processing, 11-14 September 2005. Genoa, 2005.

Exemplul 9:

Economic growth in the conditions of globalization: conferința internațională științifico-practică, 12-13 octombrie 2022. Chișinău, 2022.

Identificator (i)

Elementul de date „identificator” este utilizat pentru a transpune în referință identificatorul standard și/sau identificatorul unic al resursei citate. Dacă o resursă de informare are un număr standard internațional (de exemplu, ISBN, ISAN, ISSN, ISMN, DOI ș.a.) care permite identificarea unică a resursei, acesta trebuie să fie inclus obligatoriu în referință.

Exemplul 1:

Economica: revistă științifico-didactică. Chișinău: ASEM, 2019. ISSN 1810-9136.

Exemplul 2:

ANGHEL, Traian. *Dicționar de informatică*. București: Corint, 2018. ISBN 978-973-135-547-4.

Dacă identificatorul paginii de destinație indică legături (linkuri) către mai multe manifestări (documente, fișiere) ale lucrării citate, este necesar să se indice corect manifestarea, prin specificarea formatului său de fișier.

Identificatorii sunt elemente importante care furnizează o identitate unică și ajută la localizarea informațiilor citate. Dacă o resursă de informare citată are un identificator unic, acesta trebuie să fie furnizat în referință.

Exemplul 3:

SAARELA, S. On being a female supervisor in forest research education. Online. [PDF]. *Silva Fennica*. 2020, vol. 54, no. 2, p. 2. Disponibil: <https://doi.org/10.14214/sf.10362> [accesat 2020-09-10].

Notă: Identificatorul DOI oferă soluții către o manifestare în format HTML, XML pentru lucrările care sunt activate și ca pagină de destinație. Documentul în format HTML conține o legătură către manifestarea PDF citată, iar identificatorul DOI, cel mai des folosit pentru publicațiile științifice, în timp ce o adresă URL este comună pentru alte tipuri de publicații online.

Exemplul 4:

TYNKKYNNEN, Veli-Pekka. *The Energy of Russia. Hydrocarbon culture and climate change*. Online. [Cheltenham]: Edward Elgar; Helsinki: Biblioteca Universității din Helsinki, 2019. Disponibil: <http://hdl.handle.net/10138/313194> [vizualizat 2020-09-10]. Licența: CC BY 4.0

Pentru compozițiile muzicale sunt create coduri speciale, precum Codul standard internațional al operei muzicale (ISWC) sau Sistemul internațional de codificare a înregistrărilor muzicale (ISRC). Acestea sunt identificatori unici pentru lucrările muzicale, similare cu ISBN-ul pentru cărți, și sunt folosite pentru videoclipuri, înregistrări audio și spectacole.

Exemplul 5:

COLE, Albert Porter. *I love Paris*. ISWC T-072.106.546-8. CHAPPELL-CO INC, 1953. Distribuitor: <https://secondhandsongs.com/work/27328/all>

Dacă resursa citată este disponibilă în mai multe manifestări reprezentate de identificatori diferiți, rolurile acestor identificatori pot fi reprezentate ca elemente atribuite.

Exemplul 6:

AKIHITO [His Majesty The Emperor of Japan]. Linné and taxonomy in Japan: On the 300th anniversary of his birth. *Proceedings of the Japan Academy*. Series B. 2010, vol. 86, issue 3, pp. 143-146. ISSN 1349-2896 [online]. ISSN 0386-2208 [print]. Disponibil: <https://doi.org/10.2183/pjab.86.143> [accesat 2020-03-14].

Dacă identificatorul din resursa citată este anulat sau nevalid, acesta va fi tratat ca un element atribuit „nevalid” sau „anulat”, sau va fi înlocuit cu o frază corespunzătoare în limba publicației (Exemplul 7).

Exemplul 7:

COVAȘ, I. *Cultura organizațională și dezvoltarea durabilă a întreprinderii*. Monografie. Chișinău: ASEM, 2019. ISBN 978-9975-75-964-0. [nevalid].

Identificatori persistenți

Identificatorii unici persistenți indică locul unei resurse identificate într-un mediu de stocare digital și reprezintă un element de date obligatoriu pentru o referință. Dacă resursa de informare citată are un identificator persistent PID (Persistent Identifier Digital), cum ar fi: ARK (Archival Resource Key – Cheia Resursei Arhivistice), DOI (Digital Object Identifier – Identificator al Obiectului Digital), URL (Uniform Resource Locator – Localizator Uniform de Resurse), URN (Uniform Resource Name – Nume Uniform de Resurse) ș.a., aceasta va fi inclus în referință.

Exemplul 1:

ZAHARCO, Silvia [ORCID 0000-0003-0988-9152]. *Securitatea informației financiar-contabile în contextul evoluției digitale = Security of financial and accounting information in the context of digital evolution*. Online. *Economica*. 2023, nr. 2(124), pp. 70-80. Disponibil: <https://doi.org/10.53486/econ.2023.124.070>

Exemplul 2:

GUTIUM, T. și V. POSTOLATY. Energy Resource Tariffs as a Tool for Comparing and Influencing Macroeconomic Indicators and Competitiveness. In: *2019 International Conference on Electromechanical and Energy Systems (SIELMEN)*, 09-11 octombrie 2019. Craiova, 2019, pp. 23-27. Disponibil: <https://doi.org/10.1109/SIELMEN.2019.8905882>

Dacă o resursă informațională citată are mai mulți identificatori persistenți, se recomandă să fie utilizat identificatorul de bază (de exemplu, o arhivă cu acces deschis).

Exemplul 3:

GROSS, Oskar. *Word associations as a language model for generative and creative tasks*. Online. Helsinki: Helsinki University, 2016. Disponibil: <https://helda.helsinki.fi/items/b7802fcc-9725-4e72-80d4-97c5c6fe4607> [accesat 2023-08-03].

Disponibilitate și localizare

Localizare fizică

O resursă de informare citată poate fi un element specific al unui document în formă fizică, cum ar fi un articol. Eticheta elementului de date din „Locația fizică” este utilizată pentru a identifica locația fizică a resursei informaționale citate. Numele locului sau al depozitului, dacă este cazul, trebuie indicat în citare pentru a arăta locația fizică a articolului.

Eticheta elementului de date „**In**”, sau echivalentul său în limba publicației, este utilizată pentru a identifica locația unei resurse citate în cadrul unei resurse de informație gazdă. Se utilizează pentru articole din culegeri, dar nu pentru cele din seriale.

Exemplul 1:

SCUTARU, I. Metodologii noi de stabilizare a vinurilor. Capitolul V. In: *Principii de dezvoltare a oenologiei moderne și organizarea pieței vitivinicole*. Chișinău: Tehnica-UTM, 2020, pp. 134-162. ISBN 978-9975-45-640-1.

Exemplul 2:

MAIER, L. Aspecte privind activitatea de inovare a întreprinderilor la nivelul regiunilor de dezvoltare ale Republicii Moldova. *Intellectus*. 2022, nr. 1, pp. 79-93. ISSN 1810-7087.

Exemplul 3:

In: Albertina, Viena, (publicat în limba germană)

Exemplul 4:

At: New York

Numele depozitului trebuie indicat atunci când se cunoaște că facilitează identificarea locației. Etichetele adecvate ale elementelor de date, cum este „Nume de depozit”, identifică caracteristicile corespunzătoare ale resursei citate. .

Exemplul 5:

At: The British Library, London; repository identifier: Shelfmark C.34.k.l.

Exemplul 6:

In: Repository Socio-Economic Sciences National Institute for Economic Research, Chisinau; identificator repozitoriu: <http://dspace.ince.md/jspui/handle/123456789/222>

O altă formă de resurse informative sunt recenziile și criticii literari. Recenziile sunt considerate lucrări noi, indexate sub numele recenzorului. Eticheta elementului de date din „Revizuire” identifică recenzia ca resursa de informare care este citată. Expresia „revizuire,” sau echivalentul său ar trebui să fie folosită pentru a face referire la lucrările revizuite.

Exemplul 7:

Review of: VERBEKE, S. Alignment and Ergativity in New Indo-Aryan Languages.

Exemplul 8:

Review of: NINTENDO. Mario Kart 8 Deluxe for Nintendo Switch. Game. Nintendo Switch edition. Kyoto: Nintendo, 2017.

Exemplul 9:

Review of: NOLAN, Christopher (director). Inception. Motion picture. Burbank: Warner Bros.; Burbank: Legendary Entertainment; London: Syncopy, 2010.

Unele resurse de informare sunt unice sau rare, fiind disponibile doar într-un singur exemplar sau într-un număr limitat de exemplare. Acest caz se referă, în mare parte, la lucrări de artă și materiale de arhivă. Locația fizică trebuie să fie specificată pentru aceste resurse, deoarece se referă la anumite documente.

De asemenea, pot fi citate ca resurse de informare diverse evenimente (de exemplu, spectacole, expoziții, concerte etc.).

Exemplul 10:

NICK MASON'S SAUCERFUL OF SECRETS. Concert. Event: Childhood's End added to the encore. At: Queen Elizabeth Theatre, Vancouver. 2018-03-12.

Informații suplimentare

Categoriile suplimentare de informații pot fi incluse în referință dacă sunt necesare pentru procesul de căutare și documentare. Această categorie include elemente de date precum „sisteme de clasificare” (de exemplu, CZU sau Clasificatorul Internațional de Brevet), dimensiunea resursei atât fizice cât și digitale, limba în care este publicată, tipul de suport pentru resursele electronice (de exemplu, baza de date online, program de calculator, serial online, imagine digitală, etc.), și alte informații suplimentare referitoare la disponibilitate (prin elementul „ disponibil” sau „licența de autor”.

Dacă resursa a fost modificată semnificativ în timpul restaurării sau dacă a fost restabilită de mai multe ori, anul de restaurare este obligatoriu.

Exemplu:

1964 [restaurat 1994].

Pot fi incluse și alte informații relevante pentru scopurile referinței individuale. Astfel de informații pot include, de exemplu, link-uri către seturile de date pe care resursa citată se bazează sau link-uri către documentația care permite utilizarea resursei. Etichetele de date sau etichetele adecvate pot fi aplicate pentru a indica aceste informații.

3.2. Prescurtarea cuvintelor în referințele bibliografice

În general, termenii bibliografici acceptați trebuie să fie abreviați conform regulilor stabilite în standardul internațional ISO 832.

Exemplul 1:

Articol = art.; catalog = cat.; ediție = ed.; etc.

Exemplul 2:

Etichetele „transliterare” și „traducere” pot fi abreviate ca „translit.” și „trans.”.

Toate abrevierile trebuie să fie evitate, cu excepția celor prevăzute pentru anumite tipuri de resurse, care sunt furnizate în standardul SM ISO 690:2022, capitolul 8, p. 8.4.3 pentru titlurile de serie și A 5.2 pentru note consecutive.

Exemplul 3:

SMITH, J. Forging identities: The experiences of probationary lectures in the UK. *Studies in Higher Education*. 2010, vol. 35, no. 5, pp. 577-591.

Exemplul 4:

CRUS = Centre for Research on User Studies

INCE = Institutul Național de Cercetări Economice

3.3. Lizibilitatea și înțelegerea referințelor

Referințele bibliografice sunt un instrument foarte important în studierea științei propriu-zise și sunt folosite pentru a investiga fluxurile de informație.

Referințele într-o lucrare trebuie să respecte limba și elementele de date specifice ale sursei, pentru a permite cititorului să înțeleagă referința creată. Atunci când o resursă de informare citată este într-o limbă sau într-un alt sistem/stil de scriere distinct de cel al publicației gazdă, elementele furnizate ale informației citate trebuie să rămână în limba și sistemul de scriere original.

Elementele de date dintr-o citare care nu sunt în limba și stilul de scriere a publicației se recomandă a fi atașate cu informațiile asociate care prezintă elementul de date, convertite în limba de bază (de exemplu, limba engleză). Un astfel de proces de conversie poate fi realizat prin traducere, transcriere sau transliterare, după caz, conform standardelor internaționale sau naționale actuale, sau altor specificații tehnice și nevoilor comunității.

Pentru Republica Moldova este optimală varianta de conversie a elementelor de bază prin traducerea titlului de referință din limba originală în limba engleză, iar porțiunea convertită va fi atașată elementului de date ca informație asociată, fiind separată prin paranteze drepte.

Exemplul 1:

ЕРШОВА, Мария. *Маленькая книга зеленой жизни* [Little book of green life]. М.: Эксмо, 2019. ISBN 978-5-04-102514-4. (In. Russ.).

Exemplul 2:

SIRONI, Marta and Francesca ZOBOLI. *Occhio al mosaico Paperback*. [Eye to the mosaic Paperback]. Milan: TopiPittori, 2015. ISBN 978-8898523351. (In. Ital.).

IV. MODELE DE REFERINȚE BIBLIOGRAFICE PE CATEGORII DE RESURSE *conform prevederilor SM ISO 690:2022*

4.1. Elemente de date pentru monografii

În *Tabelul 1* sunt prezentate metadatele care pot fi utilizate în descrierea referinței bibliografice pentru cărți și alte monografii editate separat.

Tabelul 1. Elemente de metadate pentru monografie

Elemente	Statut	Nr. clauză în SM ISO 690:2022
Numele creatorului (lor) (al resursei citate)	Obligatori	7.2
Identificator standard public al identității creatorilor (ISNI, ORCID)	Opțional	7.2
Titlul resursei de informare	Obligatori	7.3.1, 7.3.8
Formatul și tipul resursei	Obligatori pentru resursele electronice, dacă tipul distribuitorului nu este specificat	7.5
Subtitlu	Opțional	7.3.5, 7.2.6.5
Ediție și versiune	Obligatori dacă resursa nu este prima ediție	7.6
Titlul și numărul seriei	Obligatori dacă resursa este identificată ca parte a unei serii	7.3.1, 7.10
Locul și editorul	Locația opțională, Editorul este obligatoriu	7.8.3
Data publicației	Obligatori	7.7.3
Metadatele dreptului de autor	Opțional	7.15.7
Data actualizării/revizuirii	Obligatori, dacă este disponibil, pentru resursele de informare online	8.14.4

Elemente	Statut	Nr. clauză în SM ISO 690:2022
Identificator standard (ISBN, etc.)	Opțional	7.11.2
Distribuitor sau gazdă online	Obligativ pentru resursele electronice, dacă sunt disponibile	7.8.2.4
Identificatori persistenți (DOI, ș.a.)	Obligativ dacă este disponibil	7.11.3
Locație și acces la rețea (URL)	Obligativ pentru resursele de informare online fără un identificator persistent sau o copie arhivată	7.12.2
Elemente ale lucrării (paragraf, aliniat, punct, pagină)	Opțional, dacă este disponibil sau dacă a fost citat un anumit element	7.13.2
Locație fizică	Obligativ pentru resursele de informare pe suport fizic dacă este un număr limitat de copii sau dacă o anumită copie a fost citată	7.12.1
Data citării	Obligativ pentru resursele de informare online dinamice	7.7.4
Alte informații (pot fi adăugate alte forme, poziții, care corespund sursei)	Opțional	7.15 8.14.4

Exemple:

4.1.1. Resurse tipărite (cărți)

Monografii semnate de un singur autor

CASTRAVEȚ, Lucia. *Relațiile economice moldo-române (1990-2010): experiențe și oportunități*. Monografie. București: Ed. CIDE, 2022. ISBN 978-973-159-280-0.

CHISTRUGA-SÎNCHEVICI, Inga. *Echilibrul dintre muncă și viața de familie: necesități ale părinților și rolul politicilor sociale*. Chișinău, 2021. ISBN 978-9975-89-251-3. Disponibil: <https://doi.org/10.36004/nier.2022.978-9975-89-251-3>

FARRAR, Frederic William. *Eric, or Little by Little: a tale of Roslyn School*. London: Hamilton, 1971.

FOWLER, H. W [ISNI 0000 0001 2101 5357]. *Fowler's dictionary of modern English usage*. 4th ed. Revised by Jeremy BUTTERFIELD. Oxford University Press, 2015. ISBN 978-0-19-966135-0.

XI, J. *The Belt and Road Initiative*. 2nd edition. Beijing: Foreign Languages Press, 2019. ISBN 978-7-119-09057-3.

ХУГО, М. *Логистика*. Руководство для профессионалов. 3-е изд. М: Бомбора, 2020. ISBN 978-9975-62-450.

Dacă o copie digitală a unei monografii este disponibilă pe Internet, locul aflării ei se va menționa prin link (arhiva, baza de date sau distribuitor).

GAGAUZ, O. *Raportul studiului generații și gen: Fii vocea generației tale!* Online. Chișinău, 2022. Disponibil: <https://doi.org/10.36004/nier.cdr.2022.978-9975-3530-0-7>

GEHERIN, David. *Small towns in recent American crime fiction*. Online. Jefferson, NC: McFarland & Co., 2015. ISBN 978-1-4766-1918-7. Disponibil: EBSCOhost. [paywall].

HOMER. *The Iliad of Homer*. Translated from the Greek. Alexander POPE (trans.). London: Printed for J. Walker, 1813. Disponibil: <https://books.google.fi/?hl=en>

IORDACHI, V.; V. POPA și N. POPA. *Economia circulară: colectarea deșeurilor*. Online. Chișinău: INCE, 2022. ISBN 978-9975-3530-3-8. Disponibil: <https://doi.org/10.36004/nier.2022.978-9975-3530-3-8>

Monografii semnate de doi autori

ROJCO, Anatolii și Ecaterina HEGHEA. *Inegalitatea în bunăstarea populației Republicii Moldova: măsurare, evaluare, recomandări de reducere*. Chișinău: INCE, 2022. ISBN 978-9975-3529-3-2.

Monografii semnate de trei autori

ANTONOVICI, Corina-Georgiana; Carmen SĂVULESCU și Cristina SANDU. *Întreprinderea socială – expresie a schimbării sociale și inovării*. București: Ed. Economica, 2016. ISBN 978-973-709-802-3.

Monografii semnate de patru autori

LĂDARU, Georgiana-Raluca; Florian MARIN; Marian SIMINICA și Ionuț Laurențiu PETRE. *Dezvoltarea durabilă în perspectiva Agendei 2030*. București: Ed. Economica, 2022. ISBN 978-973-709-999-0.

Monografii semnate de cinci autori

GAGAUZ, Olga; Inga CHISTRUGA-SINCHEVICI; Mariana BUCIUCEANU-VRABIE; Anatolii, ROJCO și Irina PAHOMII. *Impactul pandemiei COVID-19 asupra familiilor cu copii*. Institutul Național de Cercetări Economice, Centrul de Cercetări Demografice. Chișinău, 2021. ISBN 978-9975-89-228-5.

Monografii semnate de mai mulți de cinci autori

Notă: În cazul publicațiilor care au mai mult de cinci autori, se scriu primii cinci autori urmați de **et al.** fără paranteze drepte, sau **ș.a.**

BORDIAN, Elena; Olga GAGAUZ; Rodica PERCIUN; Angela TIMUȘ; Mariana BUCIUCEANU-VRABIE **ș.a.** *Institutul Național de Cercetări Economice - 75 de ani de performanță științifică în serviciul societății*. Monografie aniversară. Chișinău: INCE, 2021. ISBN 978-9975-3486-5-2.

BUCUR, Vasile; Mihail CARAUȘ; Raisa EVSIUKOVA; Ludmila GRABAROVSKI; Anatol GRAUR **et al.** *Contabilitate financiară*. Ed. a 2-a, revizuită și completată. Chișinău: ACAP, 2003. ISBN 9975-9702-1-4.

Sau după posibilitate se menționează toți autorii:

BORDIAN, Elena; O. GAGAUZ; R. PERCIUN; A. TIMUȘ; M. BUCIUCEANU-VRABIE; V. FALA; T. COLESNICOVA și E. LUCAȘENCO. *Institutul Național de Cercetări Economice - 75 de ani de performanță*. Monografie aniversară. Chișinău: INCE, 2021. ISBN 978-9975-3486-5-2.

Cărți care conțin mai multe volume

YANOFF, Myron; Jay S.DUKER și Călin Petru TĂTARU (coord.). *Tratat de oftalmologie*. Ediția a 5-a. vol. 1; vol. 2. București: Prior, 2020. ISBN 978-973-88195-9-7.

PARKER, T. J. și W. A. HASWELL. *A text book of zoology*. 6th ed. vol. 1 revised by Otto LOWENSTEIN; vol. 2 revised by C. FORSTER-COOPER. London: Macmillan, 1940.

Cărți cu editori

SIMIONESCU, S. (ed.). *Tehnici moderne de statistică*. București: Editura Academiei, 1990.

STĂNESCU, Iulian și Flavius MIHALACHE (ed.). *România rurală în noul capitalism: 1990-2020*. București: Pro Universitaria, 2022. ISBN 978-6062-61-2962.

Cărți traduse

ARCOULIN, Julie. *Stop manipulării mentale! : cum să te salvezi dintr-o relație în care ești dominat psihologic*. Traducere din limba franceză Ion NEGULICI (trans.). București: Philobia, 2020. ISBN 978-606-9707-10-4.

HOMER. *The Iliad of Homer*. Translated from the Greek. Alexander POPE (trans.). London: Printed for J. Walker, 1813. Disponibil: <https://books.google.com>

Cărți fără autori

Moldova în cifre, 2021 = Молдова в цифрах, 2021. Breviar statistic. Chișinău: BNS, 2021. ISBN 978-9975-3481-8-8.

Educația în Republica Moldova, 2011/2012 = Education in the Republic of Moldova, 2011/2012. Publicație statistică. Biroul Național de Statistică al RM. Chișinău: Imprint plus, 2012. ISBN 978-9975-4170-8-2.

Cărți care au ca autor o organizație sau instituție

AGENȚIA DE STAT PENTRU PROPRIETATEA INTELECTUALĂ A REPUBLICII MOLDOVA (AGEPI). *Raport național privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală în Republica Moldova, 2019 = National report on the enforcement of intellectual property rights in the Republic of Moldova, 2019*. Chișinău: AGEPI, 2020.

BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICA (BNS). *Anuarul statistic al Republicii Moldova = Статистический ежегодник Республики Молдова = Statistical Yearbook of the Republic of Moldova*. Chișinău: BNS, 2022. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/anuarul-statistic-al-republicii-moldova-editiile-2002-2022-9877_59482.html

4.1.2. Cărți electronice

La cărțile electronice se recomandă specificarea ediției, tipului de suport, tipului de mediu și/sau formatului de fișier, precum și a distribuitorului cărții citate, într-o formă care nu devine rapid învechită. Pentru resursele electronice, identificatorii unici persistenți sunt obligatorii.

Notă: Se recomandă furnizarea versiunii exacte a formatului cărții electronice sau a dispozitivului de citire utilizat, dacă este relevant pentru utilizare.

SLAVICI, Ioan. *Moara cu Noroc*. [eBook]. Disponibil: <https://www.bestseller.md/ebooks/carti-gratis/notre-dame-de-paris-ebook-victor-hugo.html>.

PLOKHY, Serhii. *Cernobîl. Istoria unei catastrofe nucleare*. [Carte electronică Kindle]. New York: Basic Books, 2018.

Dacă cartea electronică citată nu are numere de pagină, citarea în text poate utiliza date din capitole, secțiuni și paragrafe numerotate, precum:

- un număr de paragraf de la începutul cărții, dacă este furnizat;
- un număr de paragraf dintr-un capitol;
- rubrică sau o versiune prescurtată a acesteia este inclusă în ghilimele.

Exemplu:

Unul dintre argumentele principale ale autorului este că „oamenii nu se nasc din nimic”. (Gladwell, 2008, Capitolul 1, Partea 2, Paragraful 5).

KIYOSAKI, Robert T. *Ce este educația financiară... de fapt? De ce bogații devin și mai bogați?* [Kindle eBook]. București: Editura Curtea veche, 2018.

Disponibil:

https://www.librariaonline.ro/practice_si_timp_liber/sfaturi_practice/afaceri/ce_este_educatia_financiara_de_fapt_de_ce_bogatii_devin_si_mai_bogati_robert_t_kiyosaki-kiyosaki_robert_t-curtea_veche-p10115564

SPERELAKIS, Nicholas. *Cell physiology source book. Essentials of membrane biophysics*. [e-Book]. 4th ed. San Diego: Academic Press, 2011. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/C2010-0-66479-0>

4.1.3. Cărți audio

În cazul resurselor de informare audio, naratorul (povestitorul) trebuie inclus în citare dacă este menționat în publicație. De asemenea, elementul „Durata de timp” a cărții audio poate fi specificat într-o formă mai lizibilă.

PLOKHY, Serhii. *Cernobil: Istoria unei catastrofe nucleare*. [Carte audio], durata P14H52M. Ralph LISTER (povestitor). Audible & Hachette Audio (distribuitor), 2018.

BEOWULF. [Carte audio], durata 133 min. Tradus din engleza veche. Seamus HEANEY (traducător și narator). Highbridge audio, 2006. Disponibil: <https://www.audible.co.uk/> (distribuitor).

BAUM, L. Frank. *Tărâmul minunat al Oz*. [Fișier audio, MP3]. Roy TRUMBULL (povestitor). Proiectul Gutenberg, 2005. Disponibil: <https://www.gutenberg.org/files/17426/17426-readme.htm> [vizualizat 2020-06-22].

CARNEGIE, Dale. *Principiile succesului*. [Carte audio], durata 270 min. Dana SĂVUICĂ (narator). Editura Litera, 2019. Disponibil: <https://voxa.ro/audiobooks/principiile-succesului-2>

4.2. Părți componente ale monografiei

Atunci când se citează o parte componentă a unei monografii (cum ar fi un articol dintr-o enciclopedie, un dicționar sau materialele unei conferințe), informațiile despre resursa de informație gazdă ar trebui furnizate împreună cu informațiile despre locația resursei citate în resursa de informație gazdă.

Tabelul 2 prezintă elementele de metadate care trebuie incluse în referințele care indică componente monografice.

Tabelul 2. Elemente de metadate pentru o parte componentă a monografiei

Elemente (în ordine)	Stare	Nr. clauză în SM ISO 690:2022
Numele creatorului (creatorilor) (al părții componente)	Obligatori	7.2
Identificator standard public al creatorilor	Opțional	7.2
Titlul părții componente	Obligatori	7.3.1, 7.3.8, 7.4
Informații suplimentare pentru parte componentă	Opțional	7.15
In:	Obligatori	7.4
Numele creatorului (al resursei de informare mații gazdă)	Obligatori	7.2
Titlul informațiilor despre resursa gazdă	Obligatori	7.3.1, 7.3.8 și 7.4
Formatul și tipul de resursă	Obligatori pentru resursele electronice, dacă nu este specificat distribuitorul	7.5, 8.14.4
Subtitlu	Opțional	7.3.5 – 7.3.7
Ediție și versiune	Obligatori dacă resursa nu este la primă ediție	7.6
Titlul și numărul seriei	Obligatori dacă resursa este identificată ca parte a unei serii	7.3.1, 7.10
Locul și editorul	Locația opțional, editorul obligatori	7.8.3, 7.8.2.2
Data publicației	Obligatori	7.7.3
Metadatele dreptului de autor	Opțional	7.15.7
Numerotarea (volumului etc., care se conțin în partea componentă)	Obligatori	7.9

Elemente (în ordine)	Stare	Nr. clauză în SM ISO 690:2022
Numere pagină (ale părții componente)	Obligatoriu	7.9.2
Data actualizării/revizuirii	Obligatoriu, dacă este disponibil în format online	8.14.4
Identificator standard (ISBN, etc.)	Opțional	7.11.2
Distribuitor sau gazdă online	Obligatoriu pentru resursele electronice, dacă sunt disponibile	7.8.2.4
Identificator persistent	Obligatoriu dacă este disponibil	7.11.3
Locația și accesul la rețea (URL)	Obligatoriu pentru resursele de informare online fără un identificator persistent sau o copie arhivată	7.12.2
Locația fizică	Obligatoriu pentru resursele de informare tipărite, dacă se știe că există un număr limitat de copii sau dacă a fost citată o anumită copie	7.12.1
Relații	Obligatoriu pentru relațiile enumerate în 7.14	7.14
Data citării	Obligatoriu pentru resursele de informare online dinamice	7.7.4
Alte informații pot fi adăugate în orice alt loc	Opțional	7.15, 8.14.4

Exemple:

SCUTARU, I. Metodologii noi de stabilizare a vinurilor. Capitolul V. In: *Principii de dezvoltare a oenologiei moderne și organizarea pieței vitivinicole*. Chișinău: Tehnica-UTM, 2020, pp. 134-162. ISBN 978-9975-45-640-1.

GRIGORAȘ, Vlad. Analiza costurilor. In: Cătălin ZAMFIR și Simona STĂNESCU (coord.), *Enciclopedia dezvoltării sociale*. Iași: Polirom, 2007, pp. 31-35. ISBN 978-973-46-0702-0. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/303307951_Enciclopedia_dezvoltarii_sociale [accesat 2023-12-06].

STRATAN, Alexandru; Zinovia TOACA și Victoria FALA. Progresele reformării economiei moldovenești în vederea asigurării tranziției sale la economia de piață. In: *Creșterea economică în condițiile globalizării = Economic growth in the conditions of globalization: conferința internațională științifico-practică, ediția a 15-a, 15-16 octombrie 2021*. Chișinău: INCE, 2021, vol. I, pp. 160-174. Disponibil: https://ince.md/uploads/files/1646825424_conferinta-vol-i-versiunea-electronic.pdf [accesat 2023-11-07].

Corupție. In: BEJAN, Octavian, *Dicționar de criminologie*. Chișinău, 2009, pp. 20-23.

SMITH, C. Problems of information studies in history. In: S. STONE (ed). *Humanities information research*. Sheffield: CRUS, 1980, pp. 27-30.

BAUM, L. Frank. The Marvelous Powder of Life. Chapter 2. In: *NThe Wonderful Land of Oz*. MP3; online. E-text no. 17426. Roy TRUMBULL (narrator). Project Gutenberg (distributor), 2005. Disponibil: <https://www.gutenberg.org/ebooks/17426> [accesat 2023-11-07].

GREAT BRITAIN. *Data Protection Act 1984*. Schedule 1, c. 35, Part 1, Clause 7. London: HMSO.

Notă: Locația părții componente citate a unei resurse de informație poate fi indicată, chiar dacă resursa nu este paginată.

4.3. Seriale și părțile lor componente

Elementele de date și ordinea prezentării în referință pentru un număr întreg al unui serial sunt reflectate în Tabelul 3.

Tabelul 3. Elemente de metadate pentru un serial complet sau pentru un număr complet al unui serial

Elemente (în ordine)	Stare	Nr. clauza în SM ISO 690:2022
Titlul serialului	Obligativ	7.2.1, 7.3.8, 7.10
Formularul la și tipul resursei	Obligativ pentru resursele electronice, dacă nu este specificat tipul distribuitorului	7.5, 8.14.4
Subtitlu	Opțional	7.3.5 - 7.3.7 7.10.1 - 7.10.3
Ediție și versiune	Obligativ dacă există o ediție	7.6
Locul și editorul	Locația opțional, editorul este obligativ	7.8.3. 7.8.2.2
Data publicării	Obligativ	7.7.3
Numerotare (volum etc., care este parte componentă)	Obligativ dacă există numărul volumului sau ediția	7.9
Date despre dreptul de autor	Opțional	7.15.7
Identificator standard (ISSN)	Opțional	7.11.2
Distribuitor sau gazda online	Obligativ pentru resursele electronice, dacă sunt disponibile	7.8.2.4
Identificatori persistenți (DOI)	Obligativ dacă este disponibil	7.11.3
Locație și acces la rețea (URL)	Obligativ pentru resursele de informare online fără un identificator persistent sau o copie arhivată	7.12.2

Elemente (în ordine)	Stare	Nr. clauza în SM ISO 690:2022
Atributele articolului	Opțional, dacă este disponibil, dacă a fost citată o anumită copie	7.13.2
Locația fizică	Obligatoriu pentru resursele de informare tipărite dacă se știe că există un număr limitat de copii	7.12.1
Relații	Obligatoriu pentru relațiile enumerate la 7.14	7.14
Data citării	Obligatoriu pentru resurse de formare online dinamice	7.7.4
Alte informații pot fi adăugate în orice alt loc potrivit	Opțional	7.15.8.14.4

Exemple de referințe pentru un serial:

Chemistry Journal of Moldova. 2023, no. 1(18). ISSN 1857-1727.

Economica. 2023, nr. 2(124). ISSN 1810-9136. Disponibil: <https://doi.org/10.53486/econ.2023.124>

Relații Internaționale Plus. 2022, nr. 2(22). ISSN 1857-4440. Disponibil: <https://doi.org/10.52327/1857-4440>

ABIR: Asociația Bibliotecarilor din Învățământ – România. Buletin trimestrial. 1990, nr. 12. ISSN 1841-1940.

4.3.1. Referință asupra unei părți componente într-un serial

În Tabelul 4 sunt prezentate elementele de date, care trebuie incluse în referințele la articole sau alte părți componente ale unui serial.

Tabelul 4. Elemente de metadate pentru o parte componentă a unui serial

Elemente (în ordine)	Stare	Nr. clauza în SM ISO 690:2022
Numele creatorului (lor) (al citatului -parte componentă)	Obligativ	7.2
Identificatori standard ai creatorilor identități publice (ORCID)	Opțional	7.2
Titlul părții componente	Obligativ	7.3.1, 7.3.8, 7.10, 7.4
Informații suplimentare pentru partea componentă	Opțional	7.15
Titlu (titlul cheie, titlul cheie abreviat) a serialului gazdă	Obligativ	7.3.1, 7.3.8, 7.10
Formularul la și tipul de resursă	Obligativ pentru resursele electronice, dacă nu este specificat tipul distribuitorului.	7.5, 8.14.4
Subtitluri	Opțional	7.3.5 - 7.3.7, 7.4
Ediție și versiune	Obligativ dacă există o ediție	7.6
Locul și editorul	Obligativ dacă este utilizat pentru dezambiguizare conform 7.10.2	7.8.3, 7.8.2.2
Datele publicării	Obligativ	7.7.3
Numerotarea (volum, ediție, etc., care este parte componentă)	Obligativ, dacă există	7.9
Interval de numere de pagină (ale părții componente)	Obligativ, dacă paginile sunt numerotate:	7.9.2

Elemente (în ordine)	Stare	Nr. clauza în SM ISO 690:2022
Metadate ale dreptului de autor	Opțional	7.15.7
Data citării	Obligatoriul pentru resursele de informare dinamice online	7.7.4
Identificator standard (ISSN, etc.)	Opțional	7.11.2
Distribuitor sau gazdă online	Obligatoriul pentru resursele electronice, dacă sunt disponibile	7.8.2.4
Identificatori persistenți	Obligatoriul dacă este disponibil; ar trebui să fie exprimat ca URI HTTP	7.11.3
Locație și acces la rețea (URL)	Obligatoriul pentru resursele online fără un identificator persistent sau o copie de arhivă	7.12.2
Atributele articolului	Opțional, dacă este disponibil, dacă a fost citată o anumită copie	7.13.2
Locația fizică	Obligatoriul pentru resursele de informare tipărite dacă se știe că există un număr limitat de copii	7.12.1
Relații	Obligatoriul pentru relațiile enumerate la 7.14	7.14
Alte informații pot fi adăugate în orice alt loc potrivit	Opțional	7.15, 8.14.4

Articolele și numerele din reviste și buletinele informative se recomandă a fi citate, fie după dată, fie după volum și număr, în funcție de tipul de publicație. Dacă ambele opțiuni sunt disponibile, citarea trebuie să specifice volumul și numărul.

Exemple:

AMAJOR, L. C. The Cenomanian hiatus in the Southern Benue Trough, Nigeria. *Geological Magazine*. 1985, vol. 122, pt. 1, pp. 39-50. ISSN 0016-7568.

ANDREWS, M.; R. BOX; S. MCINROY and J. A. RAVEN. Growth of Chara Lospida II. Shack adaptation. *Journal of Ecology*. 1984, vol. 72, pt. 3, pp. 885-895. ISSN 0022-0477.

PERCIUN, R. și M. OLEINIUC. Arhitectura managementului securității alimentare în Republica Moldova. *Akademos*. 2018, nr. 3, pp. 54-60. ISSN 1857-0461.

O parte componentă a unui serial poate fi disponibilă nu numai în versiunea finală publicată, ci și în forme preprint.

Exemplu:

BLOSS, Cinnamon S.; Nathan E. WINEINGER; Melissa PETERS; Debra L. BOELDT; Lauren ARINIELLO et al. A prospective randomized trial examining health care utilization in individuals using multiple smartphone-enabled biosensors. Preprint. *Journal of Life and Environmental Sciences*. 2016, January 14. Disponibil: <https://doi.org/10.7717/peerj.1554> [accesat 2019-07-01].

Referințele la serialele online vor conține informații de acces online. Dacă titlul cheie indică faptul că resursa este disponibilă online, nu este necesară repetarea acestor informații.

Exemple:

MYERS, Michael P., Jay YANG and Per STAMPE. Visualization and functional analysis of a maxi-K channel (mSlo) fused to green fluorescent protein (GFP). *EJB: Electronic Journal of Biotechnology*. 1999, vol. 2, no. 3, pp. 140-151. Disponibil:

<http://www.ejbiotechnology.info/index.php/ejbiotechnology/issue/view/40/showToc> [vizualizat 2022-10-13].

STONE, Richard A.; Alice M. McGLINN; Ranjay CHAKRABORTY; Duk Cheon LEE; Victoria YANG et al. Altered ocularo parameters from circadian clock gene disruptions. *PLoS one*. 2019, no. 14(6), June 18. License: CC BY 4.0 EN-o Disponibil: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0217111> [vizualizat 2022-06-24].

Dacă se face referire la o parte componentă a unui serial online, se recomandă să se utilizeze o legătură bazată pe PID ori de câte ori este posibil. URI-ul poate fi utilizat atunci când resursa nu are un identificator persistent, dar trebuie să fie furnizată o legătură către o copie de arhivă a resursei.

MAIOREANU, Bogdan. Europeanii sunt mai preocupați de energie decât de inflație. *Economistul*. Online. 2022, nr. 10-11. e-ISSN 1221-8669. Disponibil: <https://www.economistul.ro/lumea-energiei/europeanii-sunt-mai-preocupati-de-energie-decat-de-inflatie-43579> [citat 2022-10-12].

STRINGER, John A. Reduction of RF-induced sample heating with a scroll coil resonator structure for solid-state NMR probes. Online. *Journal of Magnetic Resonance*. Online. 2005, vol. 173, no. 1, pp. 40-48. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.jmr.2004.11.015> [citat 2021-06-06].

4.3.2. Articole în publicații oficiale

Exemple:

Lege privind integrarea străinilor în Republica Moldova: nr. 274 XIII din 27.12.2011. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2012, nr. 372-382, pp. 38-44. ISSN 2587-389X.

Hotărâre pentru aprobarea Planului național de dezvoltare pentru anii 2023-2025: nr. 89 din 28.02.2023. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2023, nr. 101-104, pp. 13-85. ISSN 2587-389X, e-ISSN 2587-3903.

Lege cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2017, nr. 301-315, art. 529. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120694&lang=ro [accesat 2023-21-08].

Metodologia de finanțare a proiectelor din domeniile cercetării și inovării. Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului RM nr. 382/2019. Disponibil: https://ancd.gov.md/sites/default/files/document/attachments/metodologie_de_finantare.pdf [accesat 2023-25-08].

4.3.3. Articole din ziare

Pentru articolele din ziare, data publicării se va înlocui cu volumul și numărul.

MAIOREANU, Bogdan. Europeanii sunt mai preocupați de energie decât de inflație. *Economistul*. Online. 2022-10-10. ISSN 1221-8669. Disponibil: <https://www.economistul.ro/lumea-energiei/europeanii-sunt-mai-preocupati-de-energie-decat-de-inflatie-43579/> [citat 2022-10-12].

PLUNKETT, John. Sorrell accuses Murdoch of panic buying. *The Guardian*. Online. 2005-10-27. Guardian Media Group. ISSN 1756-3224. Disponibil: <https://www.theguardian.com/technology/2005/oct/27/news.rupertmurdoch> [accesat 2020-07-24].

APETRI, Dumitru. Modelul Creangă și proza basarabeană. *Literatura și Arta*. 2020, 20 februarie, p. 5.

КОЭН, А.; А. ГОЛДТА и С. ТАЛЪЯПЪЕТРА. Правильный способ государственного вмешательства в сектор чистых технологий. *Экономическое обозрение „Логос-пресс”*. Online. 2023-08-11. Disponibil: http://logos.press.md/1485_14_2/ [accesat 2023-08-21].

4.4. Elemente de date și îndrumări specifice pentru alte tipuri de documente

În cazul în care se citează o resursă specifică sau o parte din resursa informațională sau ediție, elementele principale se vor indica așa cum apar în resursa originală (de exemplu: organizația, numărul versiunii sau anul). Dacă ediția nu este specificată, citarea se va referi la cea mai recentă ediție a resursei de informație.

4.4.1. Standarde

Numele organizației de standardizare ar trebui să fie furnizat conform specificațiilor din clauza 7.10.1 din SM ISO 690:2022. Dacă standardul este o publicație comună a două sau mai multe organizații de standardizare, una dintre ele poate fi selectată ca creator principal.

Exemple:

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION (ISO). ISO 690:2021, *Information and documentation - Guidelines for bibliographic references and citations to information resources*.

INSTITUTUL DE STANDARDIZARE DIN MOLDOVA (ISM). SM ISO 10018:2022, *Managementul calității. Linii directoare pentru implicarea personalului = Менеджмент качества. Руководящие указания по вовлеченности персонала = Quality management. Guidance for engagement: IDT ISO 10018:2020*. Ed. oficială. Chișinău: ISM, 2022.

INSTITUTUL NAȚIONAL DE STANDARDIZARE ȘI METROLOGIE. SM ISO. 2789:2015, *Informare și documentare. Statistici internaționale de bibliotecă*. Aprob. 2015-01-26. Nepubl. Localizare: INSM (Chișinău).

CALCONNECT. CC 18012:2019, *Date and time - General recurrence representation*. Online. 2018. Disponibil: CalConnect Document Registry, <https://standards.calconnect.org/csd/cc-18012.html> [accesat 2023-11-04].

NATIONAL INFORMATION STANDARDS ORGANIZATION. ANSI/NISO Z39.53-2001, *Codes for the representation of languages for information interchange*. Online. Bethesda, Maryland: NISO Press, 2001. ISSN 1041-5653. Disponibil: <https://groups.niso.org/apps/grouppublic/document.php?documentid=6540> [accesat 2022-05-11].

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION (ISO). ISO/IEC TS 31035-2:2014, *Information technology - Digital publishing - EPUB3 - Part 2: Publications*. Disponibil: <https://www.iso.org/standard/63567.html> [paywall].

4.4.2. Brevete

Există două tipuri de publicații de brevete: cererile de brevet și brevetele eliberate. În unele țări, sunt publicate doar cererile de brevet.

Inventatorii/solicitanții brevetului vor fi prezentați în referință ca creatori subsidiari cu rol de "inventator". Numărul de brevet relevant trebuie să fie furnizat în referință, inclusiv numărul de înregistrare a cererii și numărul de eliberare a brevetului.

Exemple:

JAPAN SYSTEM PLANNING CO. LTD. *Installation structure for hydroelectric power generator apparatus*. Inventor: KUMANO, K. 22 July 2015. Appl: 9 February 2011. GB 2472499.

KOHANOVSKI, Gheorghe; Alexandru STRATAN; Tudor BAJURA; Nicolae POPA; Valeriu DOGA; Ion BIZUȚCHI și Tudor MEREACRE. *Seră multisezonieră*. Brevet de invenție de scurtă durată MD 703 Z 2014.07.31, A01G 9/14(2006.01), A01G 9/16(2006.01), nr. depozit 2012 0172, din 12.05.2012. In: BOPI. 2013, nr. 12, pp. 29-30.

ELISOVEȚCAIA, D.; R. IVANOVA; A. BOROVSKAIA și N. MAȘCENCO. *Procedeu de germinare a semințelor de fag*. Brevet de invenție de scurtă durată acordată 1546(13)Y. Int. Cl.: A01C 1/06; A01N 43/16; C07H 17/04; C07D 311/94; A01P 21/00, nr. cererii: s 2020 0113, data depozit 2020.09.04, data acordării 2021.07.31. In: BOPI, 2021, nr. 7, pp. 40-41. Disponibil: <http://www.db.agepi.md/Inventions/details/s%202020%200113> [vizualizat 2022-09-12].

BLACKBERRY LTD (CA). *Metodă și dispozitiv electronic portabil având o interfață grafică de utilizator care aranjează pictogramele în mod dinamic*. Inventatori: Mihail LAZARIDIS; David Paul YACH. Cerere de brevet S.U.A. US201615059466 20160303. Apl. 30-06-2016. Oficiul de brevete al SUA. Disponibil: <https://worldwide.espacenet.com/> [vizualizat 2022-09-12].

Notă: Ordinea elementelor într-o referință la un brevet este aceeași ca și pentru o referință la o parte componentă dintr-un serial, cu excepția datei.

4.4.3. Rapoarte în serie și resurse informaționale similare

Rapoartele și alte resurse informaționale emise în serie de către organizații de cercetare, organisme de standardizare și alte organizații similare sunt adesea identificate prin titlul și numărul seriei. În referințe la astfel de resurse, instituția are calitatea de autor și se scrie cu majuscule.

Exemple:

AGENȚIA DE STAT PENTRU PROPRIETATEA INTELECTUALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. *Annual report = Raport anual 2022*. Chișinău: AGEPI, 2023. Disponibil:

[https://agepi.gov.md/sites/default/files/bopi/Raport Anual 2022.pdf](https://agepi.gov.md/sites/default/files/bopi/Raport%20Anual%202022.pdf)
[accesat 2023-04-11].

INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE. *Raport privind activitatea științifică și inovațională în anul 2018*. Chișinău: INCE, 2018. Disponibil: https://ince.md/uploads/files/1550061720_raport-anual-ince-2018.pdf [accesat 2023-05-12].

GUVERNULUI REPUBLICII MOLDOVA. *Raport cu privire la activitatea Guvernului Republicii Moldova în anul 2019 și primele patru luni ale anului 2020*. Chișinău, 2020. Disponibil: [https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport guvern 2019-2020_15052020.pdf](https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_guvern_2019-2020_15052020.pdf) [accesat 2023-03-18].

GUVERNULUI REPUBLICII MOLDOVA. *Raport cu privire la activitatea Guvernului 2022-2023*. Chișinău, 2023, februarie. Disponibil: [https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport gov 2022-2023_0.pdf](https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_gov_2022-2023_0.pdf) [accesat 2023-08-17].

4.4.4. Materiale de arhivă

Materialele de arhivă sunt documente individuale sau colecții de documente. Ele pot fi scrise de mână, tipărite manual, imprimate la mașină sau create în format digital. Aceste resurse sunt adesea documente rare sau chiar unice, de asemenea, pot fi și copii digitale ale unor astfel de resurse.

O resursă de informare arhivistică poate fi o publicație, cum ar fi carte, articol, lucrare grafică ș.a.. De obicei, aceste informații nu sunt publicate și necesită prezentarea unor informații suplimentare cum ar fi fonduri, colecții și/sau locația geografică. Materialele de arhivă includ diverse publicații guvernamentale, dar și documente private, cum ar fi scrisori, jurnale sau alte

documente textuale, precum și fotografiile și alte resurse efemere sau copii digitale ale unor astfel de resurse unicate.

Model: NUME CREATOR (data). Titlul resursei. Formatul. Denumirea colecției/fondului. Denumirea locației gazdă sau distribuitor. Identificator persistent (daca există). Locația și acces URL. Alte date suplimentare la necesitate.

Exemple de manuscrise (carte veche și rară):

GRAUR, Manole. *Cântări religioase*. Fascimil. Chișinău: Biserica Ortodoxă. 1842.

MACE, Arthur C. *Excavation diary, first season*. Online. 1922-1923. At: Archive of the Griffith Institute, University of Oxford. Owner: David ORR. Digital surrogate. Disponibil: <http://www.griffith.ox.ac.uk/discoveringTut/iournals-and-diaries/season-1/mace.html>

CAVENDISH, Henry. Letter to Bess of Harwick. Letter online. In: *Bess of Hardwick's Letters*. 2013, pp. 1570. Disponibil: <https://www.bessofhardwick.org/letter.jsp?letter=9>

Viața Cuviosului Părintelui nostru Antonie cel Mare. Copie digitală. Biblioteca Națională Digitală Moldavica, BNRM. Chișinău: Tipografia Eparhială, 1909.

4.5. Programe și aplicații

Programele și aplicațiile digitale se vor menționa ca resurse de informații tradiționale, cum ar fi publicațiile tipărite și electronice.

Nota: Jocurile sunt considerate aplicații.

Datorită diversității programelor și aplicațiilor, este imposibil să furnizăm o listă completă de elemente de metadate care ar trebui sau pot fi utilizate atunci când cităm aceste resurse. În Tabelul 5 sunt prezentate principalele elemente de metadate care pot fi incluse în referințe.

Tabelul 5. Elemente de metadate pentru programe

Elemente (în ordine)	Stare	Nr. clauza în SM ISO 690:2022
Numele creatorului (lor) (al resursei citate)	Obligativ	8.3.3.1, 7.2
Identificatori standard ai identităților publice (creatorilor)	Opțional	8.3.3.1, 7.2
Titlul programului	Obligativ	7.3.1, 7.3.8
Subtitlu	Opțional	7.3.5, 7.3.7
Ediție, versiune, revizuire	Opțional	8.5.3.3, 7.6
Formatul și tipul resursei	Obligativ dacă tipul de distribuitor nu este specificat	7.5
Loc și editura	Locul opțional, editura obligativ	7.8.3, 7.8.2.2
Data publicării	Obligativ	8.5.3.2, 7.7.3
Dreptul de autor, Licența	Opțional	7.13.7, 8.3.3.4.
Data actualizării/revizuirii	Obligativ, dacă este disponibil, pentru resurse de informare online	8.14.4
Distribuitor sau gazda online	Obligativ pentru resursa electronică, dacă este disponibilă	7.8.2.4
Identificator persistent	Obligativ, dacă este disponibil,	7.11.3
Locația și accesul la rețea (URL)	Obligativ pentru resursele online, fără identificator persistent sau copie arhivată	7.12.2
Cerințe de sistem	Opțional	7.15.9
Dimensiunea fișierului	Obligativ pentru fișierele mari	7.15.4; 8.13.3.5

Elemente (în ordine)	Stare	Nr. clauza în SM ISO 690:2022
Data citării	Obligatoriu pentru resurse dinamice de informare online	7.7.4
Alte informații pot fi adăugate în orice poziție unde este cea mai potrivită opțiune	Opțional	7.15, 8.14.4

Notă: Programele și aplicațiile sunt seturi de date, o categorie specifică de date care sunt utilizate ca instrumente pentru a opera cu alte date. Prin urmare, ele nu sunt tratate în același mod ca seturile de date de cercetare în citări.

Exemple:

DSPACE FOUNDATION LIRASIS. DSpace. Aplicație web. Versiunea 06.X (EOL), 2022. Licența BSD. Disponibil: <https://wiki.lyrasis.org/display/DSDOC6x/DSpace+6+Documentation> [accesat 2023-08-15].

ORACLE CORP. MySQL®. Program. Enterprise edition. Oracle, 2015. Disponibil: <https://www.oracle.com/mysql/enterprise/> [accesat 2023-09-11].

RIBOSE INC. *Metanorma-standoc*. Program. Version 1.3.1, 2019-09-04. Disponibil: GitHub (distributor), <https://github.com/metanorma/metaii6rma-st.andoc>

TANENBAUM, A. S. *MINIX*. Program. Version 3.3.0. Disponibil: <https://www.minix3.org/> License: BSD.

Linux kernel. Program. Version 5.4. The Linux Kernel Organization, 2002-. License: GNU GPL. Disponibil: <https://www.kernel.org/> [accesat 2022-10-23].

MOZILLA FOUNDATION. *Mozilla Firefox*. Program. Disponibil: <https://www.mozilla.org/> [accesat 2022-09-27].

АССОЦИАЦИЯ ЭБНИТ. *IRBIS 64+*. Автоматизированная библиотечная информационная система (АБИС). Версия 2019.1. Windows 2000/XP. Distributor: Ассоциация ЭБНИТ. Disponibil: https://www.elnit.org/index.php?option=com_content&view=article&id=35&Itemid=108 [accesat 2022-10-23].

MICROSOFT CORP. *Office 2019*. Program. Windows edition. Redwood: Microsoft, 2019. Minimum system requirements: Windows 10 SAC, Windows Server 2019, or Windows 10 LTSC 2019 at release; 1.6 gigahertz (GHz) or faster 2-core processor, 4GB RAM (2GB RAM 32-bit); 4.0 GB of available disk space; 1280 x 768 screen resolution. Disponibil: <https://products.office.com/en/office-system-requirements>

4.5.1. Jocuri electronice

În referința la jocurile electronice vor fi menționate criteriile și elementele de date utilizate pentru programe. *Exemplu:*

NINTENDO. *Mario Kart 8 Deluxe for Nintendo Switch*. Game. Nintendo Switch edition. Kyoto: Nintendo, 2017. Disponibil: <https://mariokart8.nintendo.com/>

FIRAXIS GAMES. *Sid Meier's Civilization VI: Gathering Storm*. Game. Windows edition. Novato: 2K, 2016. Recommended system requirements: Windows 7x64 / Windows 8.1x64 / Windows 10x64; Fourth Generation Intel Core i5 2,5 GHz or AMD FX8350 4,0 GHz or greater; 8 GB RAM, 16 GB available space; AMD 7970 or Nvidia 770 or greater with 2 GB, DirectX 11 Video Card. Disponibil: <https://civilization.com/>

4.6. Materiale cartografice

Resursele de informație cartografică includ hărți, atlase, materiale de arhivă cartografică și seturi de date.

În modelul de mai jos sunt indicate elementele de metadate obligatorii pentru resursele de informare cartografică și ordinea lor de prezentare în referință.

Model: NUMELE CREATORULUI (creatorilor) (al resursei citate). *Titlul resursei informaționale*. Format și tip de resursă. Desemnarea seriei de hărți. Domeniul subiectului. Scara. Ediție și versiune. Titlul și numărul seriei. Data publicației. Mărimea. Data actualizării/revizuirii. Identificator standard (ISBN, etc.). Distribuitor sau gazdă online. Identificatori persistenți. Locație și acces la rețea (URL). Locația fizică. Data citării resursei.

Notă: Dacă nu există un titlu clar în resursa cartografică citată (de exemplu, atlas sau hartă cu o singură foaie), poate fi ales un titlu care descrie zona acoperită de resursă.

4.6.1. Resurse cartografice tipărite

Exemple:

Chișinău & Republica Moldova. Hărți complete. [Scara 1: 1 900 000]. Chișinău: [S.n.], 2016. 1 h., color.

VOINEA, Ștefan; Pavel ORBAN și Constantin BUȚURCĂ (cartografi). *Harta fizică a lumii*. [Scara 1:44000000]. Hârtie. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1995. 1 f. pl. color.

Harta Europei: Turistică și rutieră = Europe Map: Tourism and Roads. [Scara 1:3400000]. Mapă. București: Editura Huber-Niculescu, 2003. 1 pl. color&anexă. ISBN 973-86171-2-X.

Harta drumurilor Republicii Moldova. Material cartografic tipărit. [Scara 1:250 000]. Chișinău: Ingeocad, 2008. 1 h. color.

4.6.2. Resurse cartografice electronice

Dacă resursa cartografică citată este disponibilă pe Internet se va furniza identificatorul URI al acesteia. *De exemplu:*

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA (BNRM). *Google Maps*. 2019. Disponibil: <https://maps.app.goo.gl/Kx2bWRaXbWETFuT67> [accesat 2023-08-04].

Relative magnitudes of planets. In: H. MATTISON and E. H. BURRITT, *Atlas designed to illustrate Burritt's Geography of the heavens* Online. New York: Sheldon, [1856?]. Path: image 2/10. National Mapping, 1985. Annex A. I. ISSN 0811-9600. Disponibil: <https://hdl.loc.gov/loc.gmd/g3180m.gct00292> [accesat 2023-08-04].

4.7. Evenimente, spectacole, înregistrări și materiale audio-vizuale

În acest compartiment sunt oferite regulile de bază și exemple pentru patru categorii de resurse:

- a) evenimente de performanță sau eveniment individual de interpretare a unei lucrări de artă;
- b) evenimente de performanță colectivă (inclusiv producții de dans și teatru, concerte de muzică, turnee și alte manifestări);
- c) materiale audio-vizuale, inclusiv filme, videoclipuri, programe de radio și emisiuni TV;
- d) Înregistrări audio-vizuale (înregistrarea unui eveniment de performanță prin materiale audio-vizuale).

Diversitatea evenimentelor și a spectacolelor face imposibilă furnizarea unei liste complete a elementelor de metadate pe care aceste citări le pot sau ar trebui să le conțină. Elementele principale (considerate ca fiind indicative) prezentate în Tabelul 6 pot fi utilizate la citarea acestor categorii de resurse:

Tabelul 6. Elemente de date pentru evenimente și spectacole

Elemente (în ordine)	Stare	Nr. clauza în SM ISO 690:2022
Numele creatorului (lor) (al resursei citate)	Obligativ	7.2, 8.7.3.2
Identificatori standard ai identităților publice ale creatorilor	Opțional	7.2
Titlul resursei de informare	Obligativ	7.3.1 7.3.8
Tipul de resursă	Opțional	7.5
Subtitluri	Opțional	7.3.5 - 7.3.7
Creatori afiliați	Opțional	7.2.6.5
Identificatori persistenți	Obligativ dacă este disponibil	7.11.3
Titlul și numărul seriei	Obligativ dacă resursa de informare este identificată ca parte (episod) dintr-o serie	7.3.1, 7.10
Locul și data evenimentului	Obligativ sunt cunoscute. Opțional dacă sunt în desfășurare.	7.12.1.2, 8.7.3.3
Atributele evenimentului	Obligativ dacă este recunoscut pentru evenimente de performanță	7.13.3
Relații	Obligativ doar pentru cele enumerate în p. 7.14	7.14
Alte informații	Opțional	7.15, 8.14.4

Exemple:

PRIMĂRIA MUNICIPIULUI CHIȘINĂU. „*Dialog între generații*”. Spectacol muzical în aer liber, în cadrul proiectului socio-cultural de weekend. Grădina Publică „Ștefan cel Mare și Sfânt”, 2023, 13-14 mai. [vizualizat 2023-08-10].

MATCOVSCHI, Dumitru. *Tata*. Adaptare radiofonică a spectacolului Teatrului Național „A. S. Pușkin” (astăzi „Mihai Eminescu”). Teatru la microfon. Chișinău, Radio Moldova, 1985, 1 oră 08 min. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=XXmAVgBLS8c>

VERDI, G. *Macbeth*. Spectacol. Festival Internațional de Operă și Balet Maria Bieșu. Online. A. BATTISTINI (regizor); Nicolae DOHOTARU (dirijor). Chișinău, 2021, 16 septembrie, 2 ore 16 min. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=z-Ln15mrEdY> [vizualizat 2023-08-04].

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. *Consolidarea relațiilor dintre bibliotecă și comunitate: premisă pentru dezvoltare și rezistență în timp*. Forumul Managerilor din Sistemul Național de Biblioteci. Ediția a 25-a. BNRM. Chișinău, 2021, 03 noiembrie.

HYSEN, Eric. *Let's build the road network of civic technology*. Online. In: Open Knowledge Festival - Day 2. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=0UNRZEsLxKc#t=54m52s> [vizualizat 2023-10-25].

4.7.1. Înregistrări și materiale audio-vizuale

La fel ca și în cazul evenimentelor, înregistrările și materialele audio-vizuale sunt foarte diverse, iar este imposibil să se prezinte o listă completă de elemente de metadate pe care aceste citări le pot conține sau ar trebui să conțină. Alegerea primului element poate varia în funcție de tipul resursei sau genul de artă. Principalul creator este de obicei o preferință specifică genului, cum ar fi:

- piesă de teatru: dramaturg;
- spectacol artistic: regizor, dirijor, coregraf;
- dramă înregistrată (film, radio, televiziune): regizor;
- difuzare de știri: crainic, gazdă, intervievator;
- interviu difuzat: intervielat;
- muzică clasică (operă): compozitor;
- muzică populară: interpret.

Tabelul 7 prezintă elementele de metadate care ar trebui sau pot fi utilizate la citarea acestor resurse.

Tabelul 7. Elemente de metadate pentru înregistrări și materiale audio-vizuale

Elemente (în ordine)	Stare /statut	Nr. clauza în SM ISO 690:2022
Numele creatorului (lor) (al resursei citate)	Obligatori	7.2. 8, 7.3.2
Identificatori standard ai identităților publice ale creatorilor	Opțional	7.2
Titlul resursei de informare	Obligatori	7.3.1, 7.3.8
Format și tip de resursă	Obligatori, dacă nu este specificat tipul de distribuitor.	7.5
Subtitluri	Opțional	7.3.5 - 7.3.7
Ediție și versiune	Obligatori	7.6
Creator afiliat	Opțional	7. 2.6.5
Titlul și numărul seriei	Obligatori, dacă resursa citată este identificată ca parte (episod) dintr-o serie	7.3.1.7.10
Locul și editorul/studioul de film/distribuția	Opțional, alte elemente sunt necesare dacă sunt cunoscute	7.8.3, 7.8.2.2
Data publicării, apariției	Obligatori dacă se cunoaște	7.7.3
Metadate privind drepturile de autor	Opțional	7.15.7
Data restaurării/revizuirii	Obligatori, dacă este disponibil	8.14.4
Identificator standard (ISAN, etc.)	Opțional	7.11.2
Distribuitor sau gazda online	Obligatori pentru resursele de informare online,	7.8.2.4
Identificatori persistenți	Obligatori, dacă este disponibil	7.11.3, 8.7.3.1
Locația și accesul la rețea (URL)	Obligatori pentru online fără un identificator persistent sau o copie arhivată	7.12.2
Atributele elementului	Opțional, dacă este disponibil, dacă un anumit element a fost citat	7.13.2

Locație fizică	Obligatoriu pentru resursele de arhivă, dacă se știe că există un număr limitat de copii	7.12.1
Relații	Obligatoriu pentru relațiile enumerate în 7.14	7.14
Data citării	Obligatoriu pentru resursele de inform-informare ații online	7.7.4
Alte informații pot fi adăugate în orice poziție potrivită	Opțional	7.15, 8.14.4

Multe materiale audio-vizuale sunt rezultatul colaborării a multor indivizi. Dacă nimeni nu are un rol dominant, resursa trebuie citată cu titlul ca prim element în referință.

Exemple de materiale audio-vizuale:

Înregistrări muzicale

Exemplul de mai jos citează o înregistrare muzicală dintr-un album muzical, cu interpreții menționați ca creatori principali.

GILBERTO, Astrud (vocals); Stan GETZ (saxophone); Joao GILBERTO (guitar); Antonio Carlos JOBIM (piano); Antonio Carlos JOBIM (composer); Vinicius de MORAES (lyricist); Norman GIMBEL (lyricist). The Girl from Ipanema. In: Getz/Gilberto. LP 12, 33 rpm. New York City: Verve Records [Code: V-8545], 1964, Track A1.

Exemple:

DOGA, Eugen. *Ringul de dans: muzică pentru film*. Înregistrare audio. Interpret: Larisa DOLINA (voce); Igor NAZARUK (clape); Mihail KOCHETKOV (chitară). Moskva, Melodia, 1986. Disc sonor, 33 rpm, stereo, 30 cm.

DOGA, Eugen. *Luceafărul*. Balet în 2 acte : în 2 casete audio. Libret de Emil LOTEANU, după poemul Mihai Eminescu. Chișinău: Music Master, 2000.

DOGA, Eugen. *Luceafărul*. Balet în 2 acte. Online. La: Concertul jubiliar al lui Eugen Doga. Orchestra Simfonică a Companiei de Stat „Teleradio-Moldova”. Dumitru CARCIUMARU (dirijor). București, 2012, 25 noiembrie. Disponibil: <https://youtu.be/UedbXPdFO5Y?si=jhDuc2JrWG102idX> [accesat 2023-04-03].

Interviuri

CHISTRUGA-SINCHEVICI, Inga. *Situația copiilor din Republica Moldova*. Interviu video. Bună Dimineața - emisiune cognitivă și de divertisment. Chișinău. Moldova 1, 2023, 22 iunie, 0.36.48 min. - 0.49.45. Disponibil: <https://moldova1.md/f/ro/1535#content>

ȘTÎRBA, Vitalie. *Republica Moldova are o mortalitate relativ joasă și o natalitate, la fel, relativ joasă*. Interviu audio. Pulsul Basarabiei: program informativ. Chișinău. Vocea Basarabiei, 2023, 8 iulie, 23.40 min. Disponibil: <https://voceabasarabiei.md/audio-vitalie-stirba-republica-moldova-are-o-mortalitate-relativ-joasa-si-o-natalitate-la-fel-relativ-joasa/>

Filme și videoclipuri

Pentru filme, metadatele principale includ creatorul, denumirea filmului, precum și anul lansării inițiale și țara de producție. *Exemplu:*

BORȘ, ION (regizor). *Carbon*. Film. Moldova-Film, 2022.

LUCAS, George (director). *Star Wars: Episode IV-A New Hope*. Motion picture. Twentieth Century Fox, 1977.

Emisiuni

KÖNIG, Rainer. *Combining linear Support Vector Machines by constraining them to use the same set of features improves consistency of biomarker discovery for blood infections*. Event: Leipzig MMS Days, 2017. [Start time 04:55:00, Duration 00:06:28:00]. Disponibil: <https://doi.org/10.5446/30617#t=04:55> [vizualizat 2023-08-11].

Vocea Basarabiei. Emisiune radio live. Chișinău: Radio-Moldova, 2023. Disponibili: <https://voceabasarabiei.md/live-radio/> [vizualizat 2023-08-17].

Cantonese Radio Podcasts. Podcast. London: BBC News. Disponibil: <https://www.bbc.co.uk/>

HAWKING, Stephen and Sue LAWLEY. *Desert island discs: Stephen Hawking*. Podcast; MP3. BBC Radio 4, 1992-12-25. Disponibil: <https://www.hhc.co.uk/programrnes/p0093xb2> [vizualizat 2023-08-11].

Înregistrări de performanță

CEAIKOVSKI, Piotr (compozitor). *Lacul Lebedelor. Balet în patru acte*. BERGHICEV, V. (dirijor) PETIPA, M. (coreograf) OCUNEV, V. (scenograf). 2021. La: Teatrul Național de Opera și Balet „M. Bieșu”, Chișinău, RM.

STRAVINSKY, Igor (compozitor). *The Rite of Spring. Ballet*. S. DIAGHILEV (impresar); E. ANSERMET (dirijor); L. MASSINE (coreograf); BALLETS RUSSES. (interpretat). 1920. La: Théâtre des Champs- Elysées, Paris.

Notă: În cazul libretelor de operă, libretistul (dar nu compozitorul) este menționat în calitate de creator principal, deși compozitorul poate fi în continuare menționat în calitate de creator secundar.

SHAKESPEARE, William; Ann THOMPSON and Neil TAYLOR (editors). Hamlet. In: *The Arden Shakespeare Third Series*. New York: Bloomsbury, 2006.

FERRETTI, Giacomo (librettist). *Il Corsaro, o sia Un Maestro di Cappella in Marocco*. Filippo CELLI (composer). Adapted from: BYRON, Lord. *The Corsair*, 1814 Rome: Michele Pucinelli, 1822. Disponibil: https://books.google.com.au/books?id=SxkEhQQY9kcC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Expoziții

O expoziție este concepută ca un eveniment de performanță. De menționat sunt organizatorul, gazda, prezentatorul și sponsorii expoziției.

MUZEUL NAȚIONAL DE ETNOGRAFIE ȘI ISTORIE NATURALĂ; ANSAMBLUL FOLCLORIC ALȚIȚA; MASTERANZII FACULTĂȚII DE ARTE PLASTICE DE LA ACADEMIA DE MUZICĂ, TEATRU ȘI ARTE PLASTICE DIN CHIȘINĂU. *Casa Mare*. Expoziție - eveniment. 2023-21-07 până 2023-23-09. Chișinău. Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală.

MIN CHIU COLLECTION; HONG KONG MUSEUM OF HISTORY. *The Radiant Ming (1368-1644) through the Min Chiu Collection*. Art exhibition. 2016-01-09. At: Hong Kong Museum of History, Kowloon.

NATIONAL GALLERY OF AUSTRALIA. *Matisse & Picasso*. Art exhibition. 2019-12-13 to 2020-04-13. At: National Gallery of Australia, Canberra.

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA. *Semne. Sisteme. Rețele. O istorie interactivă a comunicării*. Expoziție tematică. 2023-09-03 până 2023-12-30. Chișinău. La Muzeul Cărții, BNRM.

4.8. Seturi de date de cercetare

Seturile de date reprezintă colecții de statistici și informații brute generate de studiile de cercetare. Seturile de date produse în cadrul proiectelor de cercetare finanțate din bugetul public sunt, de regulă, disponibile în acces deschis. Datele de cercetare, în mare parte, sunt resurse de informare electronice, dar pot fi și hibride sau chiar tradiționale (tipărite). Deși seturile de date nu au fost frecvent citate în trecut, accentul pus pe repetabilitate în știință a făcut ca citarea lor să devină mult mai comună. Seturile de date trebuie tratate la fel ca și publicațiile tradiționale.

Având în vedere diversitatea seturilor de date, nu există orientări specifice privind citarea anumitor categorii de date, cu excepția menționată în 8.16 referitoare la citarea interviurilor de cercetare.

Pe lângă datele propriu-zise (posibil în versiuni diferite și în mai multe formate de fișiere), utilizarea seturilor de date necesită adesea documente conexe, cum ar fi manualele de codare și, de exemplu, în domeniul științelor sociale, chestionarele utilizate pentru colectarea datelor.

Programele și documentația pentru analiza datelor sunt, de asemenea, esențiale pentru prezentarea corectă a datelor. Aceste resurse de informații conexe pot fi legate de o pagină de destinație la care se referă PID-ul. Chiar și în acest caz, aceste resurse conexe pot fi citate separat.

Principalele elemente de metadate pentru seturile de date de cercetare și ordinea de prezentare în referință sunt reflectate în Tabelul 8.

Tabelul 8. Metadate pentru seturile de date de cercetare

Elemente (în ordine)	Stare /statut	Nr. clauza în SM ISO 690:2022
Numele creatorului (creatorilor)	Obligativiu atunci când faceți referire la un anumit context	7.2, 8.7.8.3.2
Identificatori standard ai identităților publice ale creatorilor	Opțional	7.2
Titlul resursei informaționale	Obligativiu	7.3.1
Ediție și versiune	Opțional	8.13.3.8, 7.6
Format și tip de resursă	Obligativiu	7.5, 8.14.4
Cerințe de sistem	Obligativiu dacă datele sunt specifice	7.15.9
Numele arhivei gazdă	Obligativiu, dacă este cazul	7.3.1
Data publicării	Obligativiu	7.7.2.2
Drepturi de autor	Opțional	7.15.7
Licență	Opțional	8.13.3.1, 7.15.7
Sursă de date	Opțional	8.13.3.6
Distribuitor sau gazdă online	Obligativiu, dacă este disponibil	7.8.2.4
Instrucțiuni de utilizare	Opțional	8.13.3.4
Relații	Obligativiu pentru relațiile enumerate în 7.14	7.14
Proveniență	Opțional	8.13.3.7
Identificator persistent	Obligativiu	8.13.3.3, 7.11.3
Locație și acces la rețea (URL)	Opțional (deoarece este necesar identificatorul persistent)	7.12.2
Mărime fișier	Obligativiu dacă datele sunt mari	7.15.4, 8.13.3.5
Alte informații pot fi adăugate în orice poziție este cea mai potrivită	Opțional	7.15, 8.14.4

Persoanele responsabile pentru setul de date citat și resursele aferente pot include, de exemplu, cercetători, manageri de date, compilatori, editori și programatori. Numele și rolurile creatorilor menționați în documentația setului de date de cercetare, precum și numele complet al proiectului sau al organizației responsabile, vor fi furnizate.

De asemenea, se recomandă să fie menționat identificatorul organizației gazdă (de exemplu, ISNI, ORCID) între paranteze, după numele organizației, dacă este cunoscut. Aceste date sunt foarte utile în situația în care organizația gazdă își schimbă numele sau este fuzionată cu o altă organizație. Identificatorul facilitează găsirea numelui curent al organizației care deține datele.

Este necesar să se citeze atât publicația bazată pe date, cât și setul de date de cercetare. Aceste citări interconectate stabilesc o legătură între date și rezultatele bazate pe aceste date.

Exemple:

INSTITUTUL DE POLITICI PUBLICE. *Barometrului Opiniei Publice în Republica Moldova, 2001-2022*. Set de date: grafice și tabele în format SAV. Disponibil: <http://bop.ipp.md/> [accesat 2023-08-15].

INSTITUTUL DE POLITICI PUBLICE; CENTRUL DE STUDII SOCIALE ȘI MARKETING „CBS-RESEARCH”. Calitatea vieții: probleme sociale. Set de date, grafice și tabele în format SAV. *Barometrului Opiniei Publice - noiembrie 2022*. Disponibil: <https://ipp.md/wp-content/uploads/2022/12/Sondajul-BOP-noiembrie-2022.pdf> [accesat 2023-08-21].

Pentru datele de cercetare este important să se furnizeze identificatori persistenți, cum ar fi numărul DOI, dacă acesta este disponibil. Dacă setul de date are și un identificator standard tradițional (ISBN; ISSN) ar trebui inclus și acesta.

INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE. Mediul de afaceri. In: *Tendențe în Economia Moldovei*, pp. 64-70. Chișinău: INCE, 2022, nr. 46 (trim. II). ISSN 1857-3126. Disponibil: <https://doi.org/10.36004/nier.met.2022.46>

HENEGHAN, C.; M. THOMPSON; M. BILLINGSLEY and D. COHEN. *Medical-device recalls in the UK and the device-regulation process: retrospective review of safety notices and alerts*. Online. *BMJ Open* 1(1): e000155. 2011. Disponibil: <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2011-000155> [accesat 2023-12-02].

ORLOVA, Elena. *Producția globală agricolă pe ramuri ale agriculturii, categorii de gospodării, trimestrul corespunzător anului precedent 2017- 2023*. Set de date. Online. Portalul Guvernamental al datelor deschise (distribuitor), 2023. Disponibil: <http://statbank.statistica.md> [accesat 2023-08-23].

4.9. Pagini (site-uri) web și părțile lor componente

Resursa Web este orice bun care poate fi identificat, abordat sau gestionat pe Internet sau într-o arhivă Web. Astfel de resurse sunt adesea dinamice, ceea ce face ca citarea lor să fie o provocare.

În Tabelul 9 sunt prezentate elementele de metadate care sunt recomandate pentru utilizare în referințe pentru citarea unei pagini web sau a unei părți componente.

Tabelul 9. Elemente de metadate pentru site-uri web

Elemente (în ordine)	Stare /statut	Nr. clauza în SM ISO 690:2022
Numele creatorului (lor) al resursei citate	Obligativ dacă este disponibil	7.2
Identificatori standard ai identităților publice ale creatorilor	Opțional	7.2
Titlu paginii. Titlu site-ului web	Obligativ dacă este disponibil	7.3.1, 7.3.8
Ediția și versiunea	Obligativ dacă este disponibil	8.14.3.2, 7.6
Formatul și tipul resursei	Obligativ dacă pagina are cerințe specifice	7.5, 8.14.4
Cerințe de sistem	Obligativ dacă site-ul sau pagina de titlu are cerințe specifice	7.15.9
Locul și editorul	Opțional	7.8.3,7.8.2.2
Data publicării	Opțional	7.7.3
Metadate dreptul de autor	Opțional	7.15.7
Data actualizării/revizuirii	Obligativă dacă este disponibilă	8.14.4
Distribuitor sau gazda online	Obligativă dacă este disponibil	7.8.2.4
Identificator standard	Opțional	7.11.2
Identificator persistent	Obligativă dacă este disponibil	7.11.3

Elemente (în ordine)	Stare /statut	Nr. clauza în SM ISO 690:2022
Locații de arhivă (URL)	ObligatoriU dacă este citată o copie de arhivă	8.14.3.1, 7.12.2
Data și ora arhivării	ObligatoriU dacă este citată o copie de arhivă	8.14.3.3, 7.7
Locația și accesul la rețea (URL)	ObligatoriU dacă nu există un identificator persistent	7.12.2
Data accesării	ObligatoriU pentru resursele de informare online dinamice	7.7.4
Alte informații pot fi adăugate în orice poziție este potrivit	Opțional	7.15, 8.14.4

Dacă nu există un titlu informativ sau dacă titlul lipsește, vor fi incluse informații suplimentare, cum ar fi descrierea resursei.

Exemple:

MUZEUL NATIONAL DE ISTORIE. *Muzeul Național de Istorie a Moldovei*. [Pagina Web]. Disponibil: <https://www.nationalmuseum.md/ro/> [accesat 2023-08-12].

BRITISH LIBRARY. *Portico*. [The British Library Web site]. (1997). Disponibil: <https://www.bl.uk/> [accesat 2023-08-12].

Dacă pagina web citată are o aplicație prezentă, informațiile despre aplicație trebuie specificate ca element de date în „Cerințe de sistem”. Dacă există un singur instrument de prezentare, acesta va fi specificat ca în exemplul de mai jos.

AGENȚIA INTERNAȚIONALĂ ISBN. *Cărți electronice și ISBN-ul lor: dispoziții și puncte de reper oferite de Agenția Internațională ISBN*. PDF. Agenția Internațională ISBN, 2010. Cerințe de sistem: Adobe Acrobat Reader.

O referință la o arhivă web trebuie să furnizeze numele arhivei web ca distribuitor, anul, luna și data când resursa de informare (pagina web, colecția de pagini etc.) a fost arhivată și Identificatorul Uniform al Resursei arhivate (URI).

Notă: De asemenea, ar trebui inclus și URI-ul original, în cazul în care acesta nu este încorporat în URL-ul arhivei. Aceste elemente ale referinței citare ar trebui să fie specificate prin anteturi corespunzătoare, cum ar fi „arhivat”.

BRITISH LIBRARY. *Portico*. [The British Library Web site]. The British Library, 1997. Disponibil: <http://www.bl.uk> [vizualizat 2023-02-28].

Alte exemple:

4.9.1. Site-uri web

BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ. Site web. (February 2019). Disponibil: <https://statistica.gov.md/index.php/ro> [accesat 2022-12-28].

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI. Site web. (2018). Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/> [accesat 2023-09-05].

4.9.2. Arhive web

Arhivele web, cum ar fi Arhiva Internet (<https://archive.org>), permit utilizatorilor să caute copii arhivate ale documentelor cu propriile lor URI-uri. Utilizatorii pot, de asemenea, crea copii de rezervă ale paginilor web. Dacă linkul către sursa documentului citat nu mai este accesibil din cauza modificării conținutului, documentul citat poate fi accesat dintr-o arhivă. Referința la documentele web arhivate crește precizia și persistența, dar aceasta din urmă depinde de durabilitatea arhivelor web.

FUNDAȚIA INTERNAȚIONALĂ DOI. *Manual DOI*. Online. Versiunea 4.2.0, engl. (Februarie 2005). Copie arhivată disponibilă: Arhivă Internet (distribuitor), <https://archive.org/web/> [arhivat 2006-01-11]. Disponibil: [/http://www.doi.org/hb.html](http://www.doi.org/hb.html)

Internet forum. Online [2020-06-21]. Wikipedia (distribuitor). Wikimedia fondation. Disponibil: https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Internet_forum&oldid=963715582 [accesat 2022-12-20].

Moldova. Online [2023-01-03]. Wikipedia (distribuitor). Fundația Wikimedia. Disponibil: https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Internet_forum&oldid=963715582 [accesat 2023-01-14].

4.9.3. Articol pe site web

BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ. *Rezultatele activității de inovare a întreprinderilor în Republica Moldova în anii 2019-2020*. Online. (20 decembrie 2021). Disponibil: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&id=7222&idc=168> [accesat 2022-12-20].

POALELUNGI, Olga. *Unele reflecții privind integrarea refugiaților din Ucraina*. Online. (29 mai 2022). INCE. Disponibil: https://ince.md/uploads/files/1653896309_reflectii_privind_integrarea_refugiatorilor.pdf [accesat 2023-01-12].

Administrarea programelor de cercetare științifică. Online. [2023-01-07]. Administrare. Info. Disponibil: <https://administrare.info/domenii/economie/19390-administrarea-programelor-de-cercetare-%C8%99tiin%C8%9Bific%C4%83> [accesat 2023-01-12].

GREJDEANU, Tamara. *Voluntarii vor să planteze un milion de copaci*. Online. 2021-04-01. Disponibil: <https://moldova.europalibera.org/a/voluntarii-vor-s%C4%83-planteze-un-milion-de-copaci-/31182274.html> [accesat 2022-12-07].

4.9.4. Social-Media

Informațiile partajate prin intermediul rețelelor de socializare și alte servicii sunt adesea utilizate în cercetare, atât în cadrul comunității academice, cât și în afara ei.

Nota 1. Liniile directoare utilizate în acest compartiment sunt parțial bazate pe cele publicate de American Psychological Association (APA).

Nota 2. Serviciile de socializare includ Twitter, Facebook, LinkedIn, Telegram, Instagram, Snapchat etc.

Exemple:

Blog

Pedagogie. Blog. Disponibil: <https://epedagogie.md/blog/index.php> [accesat 2023-01-16].

Blog de biblioteconomie și știința informării. Blog. Disponibil: <https://clubbib2.wordpress.com/> [accesat 2023-08-13].

Când corupția te țintește personal. Petreanu.ro. Blog. Disponibil: <https://www.petreanu.ro/coruptia-permise-suceava/> [accesat 2023-01-13].

DODSON, S. *Language Hat.* Blog. Disponibil: <http://languagehat.com> [accesat 2022-12-14].

Postare pe blog

OSOIANU, Vera. *Cartea și lectura -temelia dezvoltării.* Blog post. 2014-09-24. Disponibil: <https://clubbib2.wordpress.com/articole-traduceri/> [accesat 2023-09-05].

NICHOLAS, Nick. *What Metanorma is. Metanorama.* Blog post. 2018-12-05. Disponibil: <https://www.metanorma.com/blog/2018-12-05-intro-to-metanorma> [accesat 2023-09-05].

RÂBACOV, Ghenadie. *Profesorul, cel mai defavorizat dintre pământeni.* Blog de educație și atitudine. 2021-04-21. Disponibil: <http://www.rabacov.net/profesorul-cel-mai-defavorizat-dintre-pamanteni/> [accesat 2022-12-07].

Postare pe blog într-o colecție

IVAN, Miruna. *Nutriția și Sportul – cheia unei minți sănătoase.* Colecția sesiune. StuDrept. Blog post. 2021-11-04. Disponibil: <https://studreptblog.com/2021/04/19/nutritiesisport/> [accesat 2023-12-15].

FRANKLIN, M. J. *Three cheers for 'Hamlet', the greatest Shakespeare play of all time.* Mashable: Shakespeare. Blog post. 2016-01-23. Disponibil: <https://mashable.com/article/this-be-madness-hamlet-winner> [accesat 2023-01-16].

Comentariu la o postare pe blog

LOLOS, E. Blog post comment. 2019-05-09. Comment on: N. NICHOLAS, Greek-eza Ethnonyms. Disponibil: <https://hellenisteukontos.opoudjis.net/greek-eza-ethnonyms/#comment-1361> [accesat 2020-07-12].

PETCU, Vali. *Starea învățământului românesc la început de 2023.* Zoso blog. 2023-10-04. Comentariu: Radu BURNETE. Disponibil: <https://zoso.ro/starea-Invatamantului-romanesc-inceput-2023/#comments>

4.10. Rețele sociale și servicii

Numele de profil al creatorului (persoană sau organizație) este considerat a fi un identificator unic, care permite altora să urmărească sau să se adreseze creatorului care utilizează un anumit serviciu de social media. Numele și inițialele unui autor (în cazul unui cont personal) sau numele complet al organizației trebuie să fie indicate în referință.

Exemple:

BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ ASEM. Pagină Facebook. Disponibil: <https://www.facebook.com/biblioteca.asem> [accesat 2023-08-20].

CENTRUL DE GUVERNARE ELECTRONICĂ [e-Gov]. Pagină Twitter. Disponibil: Twitter <https://twitter.com/eGovCenterMD> [accesat 2023-08-23].

CIOBANU, Mihail [Facebook: @ciobanu.mihail.s]

OCARĂ, Victoria [Twitter: @vicaocara]

4.10.1. Postări pe Facebook

ALAIBA, Dumitru [@dumitru.alaiba]. *Reforma SRL: mai multă libertate pentru fondatori, asociați și angajați.* Postare pe Facebook. 2023-07-14. Disponibil: <https://www.facebook.com/dumitru.alaiba> [accesat 2023-07-19].

ADAMS, John [@earbox]. *Chdstina amMichelle Naughton's new album "American Postcard" releases today onj Warner Classics & Frato.* Facebook post. 2019-03-23. Disponibil: <https://www.facebook.com> [accesat 2023-01-17].

4.10.2. Fotografii dintr-o postare pe Facebook

URSESCU, Ana [@artizanul.moldova]. [Șezătoarea Basarabia]. Fotografie. Disponibil: Facebook, <https://www.facebook.com> [accesat 2023-19-07].

BOOKFEST - SALONUL INTERNAȚIONAL DE CARTE [@bookfest Chișinău2023]. Postare video. Disponibil: <https://www.facebook.com/BookfestRomania/videos/1366781290626484> [accesat 2023-09-06].

4.10.3. Postări pe Twitter

MOLDCELL [@_Moldcell]. [*Copiii au preluat puterea la Moldcell*]. Imagine. Disponibil: <https://twitter.com/UNICEFMoldova/status/1594687211554979843/photo/1> [accesat 2023-09-06].

SANDU, Maia [@sandumaiamd]. [*Visited @Eurojust in The Hague*]. Imagine. Disponibil: <https://twitter.com/sandumaiamd/status/169873727522245843/photo/3> [accesat 2023-09-05].

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ PENTRU COPII „ION CREANGĂ” [@BibCreanga].
Să citim împreună, 2023. Postare. Disponibil:
<https://twitter.com/BibCreanga/status/1632676346995306497> [accesat
2023-09-05].

4.10.4. Postări pe Instagram

USM [@usm.md]. *Ambasadorul Republicii Lituania în Republica Moldova E. S. Kestutis Kudzmanas - în vizită la Univesitatea de Stat din Moldova.* Fotografie. Disponibil: <https://www.instagram.com/p/Cfl0upyMi6u/> [accesat 2023-07-19].

MANCHESTER UNITED F.C. [@manchesterunited]. *St Mary's Stadium.* Photo. Disponibil: <https://www.instagram.com/p/B10wyl0AiS9/> [accesat 2022 18-12].

DANIELEAN, Doina [@doinadanielean]. *De #33 de ori.* Instagram message. 2023-20-06. Disponibil:
<https://www.instagram.com/stories/highlights/17998328809806234/>
[accesat 2023-21-07].

Comentariu pe YouTube

[YouTube: Geta Trofin @getatrofin]. *Cum să dai un comentariu pe youtube.* Tutorial. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=nLYRZPzLhBA> [accesat 2023-13-04].

[YouTube: HGA Mxsfiltxvin]. 2019-05-XX. Comment on: [musiquelabruyere], *ADAMS - Short Ride in a Fast Machine.* Disponibil: <https://www.youtnbe.com/watch?v=DJvniUzPoDU> [accesat 2019-08-10].

[YouTube: Doza de Istorie]. Comentariu la: [@piticu95]. *Istoria Republicii Moldova în 11 minute.* Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=CZ6vDtKCavA> [accesat 2023-13-04].

4.11. Resurse informaționale nepublicate

Documentele nepublicate sunt o categorie specială de resurse informaționale care cuprinde diverse tipuri de documente, cum ar fi: comunicări personale, manuscrise medievale sau moderne, date științifice brute, preprinturi, manuscrisele publicațiilor științifice, tezele de doctorat și tezele de masterat.

Elementele de metadate care trebuie incluse în referințele resurselor informaționale nepublicate sunt în mare parte similare cu cele ale resurselor tradiționale. Standardul recomandă utilizarea obligatorie a metadatelor, cum ar

fi: numele creatorului, titlul resursei, tipul resursei, data publicării, arhiva sau serviciul gazdă (dacă este disponibil), identificatorul persistent și identificatorul locației (dacă există).

4.11.1. Comunicări personale, prezentări

Comunicările personale includ scrisori, e-mailuri și jurnale, dar și prelegeri și conversații, fie față în față, fie prin telefon. Comunicările personale nepublicate trebuie menționate cu data exactă.

FRANKLIN, Benjamin. 1786-07-03. [Letter to Thomas Paine] *Reason and Religion, from Philadelphia*. [personal communication].

CIOBANU, Elvira. 2023-04-15. Re: Webinar: Ediția 2023 a Journal Citation Reports. Email [comunicare personală].

MAYBANK PHILIPPINES INC [Skype ID: Maybank PH]. 2017-01-01. [Untitled]. Skype direct message.

LUPU, Elena. *Accesul și siguranța informației în mediul online*. Prezentare Power Point. 2022-09-15. Disponibil: <https://www.slideshare.net/BibliotecaRepublicanaTehnico-Stiintifica/accesul-i-sigurana-informaiei-n-mediul-onlinepdf> [accesat 2023-06-21].

BORDIAN, Elena și Olga CHEIANU. *Standardizarea în Biblioteconomie, Informare, Documentare: avantaje, probleme, perspective*. Prezentare. 2016. Disponibil: https://www.slideshare.net/Dib_ulum/bordian-elena-standardizarea-n-biblioteconomie-informare-documentare-avantaje-probleme-perspective

4.11.2. Teze de doctorat, masterat

Pentru tezele de doctorat și tezele de masterat, este obligatoriu indicarea metadatelor, cum ar fi *tipul de resursă, arhiva digitală sau depozitul instituțional* din care poate fi preluată resursa citată.

Exemple:

ȚAPU, Tatiana. *Perfecționarea contabilității de gestiune în avicultură*. Teza de doctor în științe economice. Chișinău, 2022. Disponibil: <https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/123456789/1919/Tapu%20Tatiana%20teza.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [accesat 2022-12-21].

MÎRZA, Tatiana. *Identificarea metodelor de maturare prin uscare a cărnii de bovină*. Teza de master. Universitatea Tehnică a Moldovei. Chișinău, 2020.

Disponibil: <http://repository.utm.md/handle/5014/12893?show=full> [accesat 2022-01-07].

ELIJOŠIŪTĖ, Erika. *Spectroscopic studies and theoretical modeling of iron (III) and mercury (II) thiocyanate complexes*. PhD thesis. Online. Kaunas University of Technology, 2014. Disponibil: Lietuvos Akademinė Elektroninė Biblioteka eLABa. <http://aleph.library.lt> [accesat 2022-11-07].

FALA, Victoria. *Perfecționarea managementului competitivității exporturilor moldovenești*. Rezumatul tezei de doctor în științe economice. Academia de Studii Economice a Moldovei, Institutul Național de Cercetări Economice. Chișinău, 2023. Disponibil: https://ince.md/uploads/files/1692612574_autoreferat-fala-vica-17.07.23-1.pdf [accesat 2023-12-22].

4.11.3. Manuscrise

În categoria de documente manuscrise se regăsesc atât manuscrise medievale, cât și cele contemporane care nu au fost publicate (nemediate). De obicei, în acest caz, citarea nu acoperă întregul manuscris și se va menționa în referință un facsimil, fragment sau pasaj al manuscrisului citat.

Exemple:

Canoanele Maicii Domnului pe opt glasuri: care se citesc la Pavecernița în toate zilele. Manuscris online. Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău: BNRM. Disponibil: <https://www.printrecarti.ro/30717-canoanele-maicii-domnului-pe-opt-glasuri-care-se-citesc-la-pavecernita-in-toate-zilele.html> [accesat 2023-12-22].

LARION, Alina. *Particularitățile tipologice ale sistemului nervos central la *Mus spicilegus* Petenyi*. Manuscris. 2002. Dep. în INEI 05.12.2002, № 1870-M2002.

CĂRARE, V. *Țările mici și implementarea lor în procesul de globalizare*. Manuscris. 2002. Dep. în INEI 24.10.2002, № 1868-M2002.

GRECU, M. *Tranziția la societatea informațională în Republica Moldova*. Manuscris. 2004. Dep. în INEI 04.02.2004, Nr. 1906-M2004.

4.11.4. Preprinturi

Dacă este citat un preprint, numele furnizorului de acces și depozitul trebuie inclus în citare. De asemenea, dacă există mai multe versiuni ale preprintului, se va indica numărul versiunii citate, iar informațiile despre procesul de publicare vor fi furnizate, dacă sunt disponibile. De exemplu, dacă o versiune citată a unui articol științific a trecut deja de revizuire inter pares (peer review) și a fost trimisă pentru publicare, poate fi utilizată expresia „manuscris transmis pentru publicare” sau „preprint”.

Exemple:

POPA, M. N. și V. V. PRICOP. *Aplicațiile algebrilor la problema centrului și focarului*. Preprint. Institutul de Matematică și Informatică al AȘM, 2011.

JENKINS, S. and Janne RUOSTEKOSKI. *Controlled manipulation of light by cooperative response of atoms in an optical lattice*. Preprint. University of Southampton, 2012. Disponibil: <https://eprints.soton.ac.uk/338797/> [accesat 2023-06-24].

V. CITAREA REFERINȚELOR BIBLIOGRAFICE. SISTEME DE CITARE

Legătura dintre citare și referință

Citarea este forma scurtă a unei referințe, inserată în text între paranteze rotunde sau drepte, sau adăugată ca notă de subsol la sfârșitul capitolului sau al întregului text. Citarea permite identificarea publicației din care s-a extras citatul sau ideea comentată și indică localizarea resursei.

De ce este necesar să fac citări?

- pentru a recunoaște public munca altor autori,
- pentru a permite cititorilor lucrărilor dvs. să acceseze și să utilizeze sursele în continuare,
- pentru a conferi credibilitate informației pe care o prezentați,
- trimiterea cercetătorului la alte surse pentru a studia subiectul mai în profunzime.

Informația care trebuie citată într-o lucrare științifică, reflectă:

- pasaje, fraze, propoziții sau sintagme preluate direct și incluse între ghilimele,
- idei preluate, prelucrate sau rezumate,
- date statistice, formule, tabele,
- sursele electronice arhivate, paginile web, mesajele din forumuri de discuții etc.

Orice afirmație dintr-un text ar trebui să fie susținută de referințe bibliografice care confirmă acele afirmații prin una dintre metodele descrise în prezentul capitol.

Ordinea de aranjare a listei de referințe

- a) Listele alfabetice de referințe trebuie să fie ordonate în funcție de primul element al referinței.
- b) Lucrarea proprie a unui creator trebuie să preceadă orice resursă de informare care este citată.
- c) O înregistrare cu un singur autor precedă o referință cu doi sau mai mulți autori care începe cu același nume.
- d) Înregistrările multiple ale unui singur autor sunt aranjate cronologic, începând cu prima resursă de informare citată, în ordine crescătoare.
- e) Mai multe intrări de autor cu același prim autor pot fi aranjate

cronologic după înregistrările primului autor (singer) sau cu un coautor, pentru a se potrivi cu citările din document care dau numele primului autor urmat de „și alții” sau „et al.” după dată.

- f) Creatorii corporativi (cum ar fi organizațiile) sunt ordonați în ordine alfabetică în funcție de primul cuvânt semnificativ al numelui.

În circumstanțe speciale, ordinea de aranjare poate avea o alternativă și poate fi utilizată dacă este unică pentru toate referințele.

De exemplu:

- 1) când lista de referințe este aranjată în ordinea clasificată sau pe subiect, este valabil să plasați mai întâi titlul resursei, iar apoi numele creatorului acesteia;
- 2) în listele hărților accesate, este posibil să se plaseze mai întâi zona geografică;
- 3) în listele materialelor cu imagini în mișcare, titlul este plasat pe prima poziție.

5.1. Sisteme de citare a referințelor bibliografice

Există diferite formate de prezentare a referințelor bibliografice utilizate în cercetare, emise de-a lungul timpului de către societăți științifice, edituri etc., și sunt utilizate în funcție de organizația/redacția către care se înaintează manuscrisul. Standardul ISO 690 oferă sisteme și formate standardizate pentru citarea unică pe parcursul întregii lucrări și pentru construirea / elaborarea coerentă a aparatului bibliografic.

Pentru citarea resurselor de informare, sunt recomandate cinci metode, iar autorul trebuie să selecteze și să implementeze una dintre acestea.

5.1.1. Sistemul nume-dată (sistemul Harvard)

În sistemul de citare „nume-dată”, cunoscut sub numele de sistemul Harvard, anul publicării se menționează după numele autorului.

Exemple:

CRANE, Diana. (1988). *Invisible Colleges. Diffusion of Knowledge in Scientific Communities*. University of Chicago Press.

CHISTRUGA-SÎNCHEVICI, Inga. (2021). *Echilibrul dintre muncă și viața de familie: necesități ale părinților și rolul politicilor sociale*. Chișinău: INCE.

Citarea în text

În sistemul *nume-dată*, în text sunt incluse numele autorului și anul publicării resursei de informare citate. Dacă numele creatorului apare în mod natural în text, anul urmează între paranteze; în caz contrar, atât numele, cât și anul sunt luate între paranteze rotunde. Pentru a cita o parte din resursă, locația părții (de exemplu, numărul paginii sau capitolul și paragraful) poate fi indicată după an, între paranteze. Dacă două sau mai multe resurse de informare au același creator și același an, ele se disting prin litere mici (a, b, c etc.) după anul din paranteze.

Exemple:

1. S-a constatat că diferențele cele mai mari sunt la nivelul grupelor de vârstă mică, fiind dată explicația de vârstă precoce la care femeile de etnie romă au prima naștere (Ghețău, 2018).
2. Cercetarea lui Tudor Bajura (2000) susține...
3. Absența acesteia în rândul istoricilor este remarcată de Stieg (1981b, p. 556). Se poate datora, așa cum subliniază Burchard (1965), faptului că aceștia nu au asistenți sau sunt reticenți în a delega (Smith, 1980; Chapman, 1981).
4. Relațiile de colaborare cerute de astfel de grupuri au fost recent codificate ca standard internațional (Organizația Internațională de Standardizare, 2017).

5.1.2. Sistemul de nume-dată: prezentare în lista de referințe

Referințele la resursele informaționale citate în text sunt aranjate într-o listă în ordinea alfabetică a numelor autorilor cu anul publicării luat în paranteze rotunde imediat după numele autorului.

Exemple:

BAJURA, Tudor; Tatiana, IAȚIȘIN și Eugenia LUCĂȘENCO. (2020) *Agricultura - cel mai expus și vulnerabil sector față de riscurile naturale și pandemia COVID-19*. Online. Chișinău: INCE. Disponibil: https://ince.md/uploads/files/1589879980_agricultura-rm-covid-19-seceta.pdf [accesat 2023-06-24].

BURCHARD, J. E. (1965). How humanists use a library. In: C. F. J. OVERHAGE and J. R. HARMAN (eds.), *Intrex: Report on a planning conference and information transfer experiments*. Cambridge: MIT Press, pp. 41-87.

CHAPMAN, J. (1981). *Report to the British Library Research and Development Department*. Microfiche. Birmingham: University School of History. S1/9/281.

GAGAUZ, O. (2020). Quo vadis? Declinul populației care nu poate fi stopat. *Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice*, nr. 3(184), pp. 87-100.

GHEȚĂU, V. (2018). *Demografia României*. București.

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION. (2017). ISO 44001:2017, *Collaborative business relationship management systems - Requirements and framework*. Geneva: International Organization for Standardization.

SMITH, C. (1980). Problems of information studies in history. In: S. STONE (ed.), *Humanities information research*. Sheffield: CRUS, pp. 27-30.

STIEG, M. F. (1981b). The information needs of historians. *College and Research Libraries*, vol. 42(6), pp. 549-560. Disponibil: <https://crl.acrl.org/index.php/crl/article/view/13749/15195> [accesat 2023-12-22].

Sistemul numeric: Citare în text

În modelul de citare în text, cifrele din paranteze se referă la resursele informaționale în ordinea în care sunt citate pentru prima dată. Citările ulterioare ale unei anumite resurse de informare primesc același număr ca și prima citare. Dacă anumite părți ale unei resurse de informare sunt citate, numerele paginilor pot fi indicate cu cifre.

Exemple:

Noțiunea de colegiu invizibil a fost explorată în științe [26]. Absența sa în rândul istoricilor este remarcată de Stieg [13, p. 556]. Se poate, după cum subliniază Burchard, să nu aibă asistenți sau să fie reticenți să delege [27].

Sistemul numeric: prezentarea în lista de referințe

Referințele la resursele informaționale trebuie aranjate în ordinea lor numerică într-o listă numerotată.

Exemplu de listă de referințe cu cifre și punct

13. STIEG, M. F. The information needs of historians. *College and Research Libraries*. 1981, vol. 42, no. 6, pp. 549-560.

26. CRANE, D. *Invisible Colleges*. University of Chicago Press, 1972.

27. BURCHARD, J. E. How humanists use a library. In: C. F. J. OVERHAGE and J. R. HARMAN (eds.), *Intrex: Report on a planning conference and information transfer experiments*. Cambridge: MIT Press, 1965, pp. 41-87.

Exemplu de listă de referințe cu cifre între paranteze

[13] STIEG, M. F. The information needs of historians. *College and Research Libraries*. 1981, vol. 42, no. 6, pp. 549-560.

[26] CRANE, D. *Invisible Colleges*. University of Chicago Press, 1972.

[27] BURCHARD, J. E. How humanists use a library. In: C. F. J. OVERHAGE and J. R. HARMAN (eds.). *Intrex: Report on a planning conference and information transfer experiments*. Cambridge: MIT Press, 1965, pp. 41-87.

5.1.3. Sistemul note consecutive: Citare în text

În cazul notelor consecutive, cifrele din text sunt numerotate în ordinea în care apar în text. Notele pot conține referințe la sursele de informare citate. Citările multiple ale unei singure resurse de informare ar trebui să primească numere separate de note. Notele trebuie prezentate în ordine numerică.

Sistemul note consecutive: prezentarea în lista de referințe

Exemple:

15. STIEG, M. F. The information needs of historians. *College and Research Libraries*. 1981, vol. 42, no. 6, pp. 549-560.

33. STIEG, ref. 15, p. 556.

5.1.4. Sistemul de etichete cu nume: Citare în text

Fiecare resursă de informații citată primește o etichetă cu un nume stabilit de autor. Ea este inclusă între paranteze pătrate, înaintea tuturor elementelor citării și ordonată în ordine alfabetică în funcție de etichetele denumite.

Sistemul de etichete cu nume: prezentarea în lista de referințe

Exemple:

[HISTNEEDS] STIEG, M. F. The information needs of historians. *College and Research Libraries*. 1981, vol. 42, no. 6, pp. 549-560.

[INV] CRANE, D. *Invisible Colleges*. University of Chicago Press, 1972.

5.1.5. Sistemul implicit

Sistemul implicit funcționează prin citarea resurselor informaționale folosind identificatori de documente, cum ar fi standardele internaționale. Atunci când citați o resursă de informare, identificatorul de document al acesteia este utilizat direct în text, iar resursele informaționale trebuie să fie aranjate într-o ordine logică, ordonate pe categorii.

Exemple:

CC 18012, *Date and time - General recurrence representation*.

ISO 8601-1:2019, *Date and time - Representations for information interchange - Part 1: Basic rules* ISO 8601-2:2019, *Date and time - Representations for information interchange - Part 2: Extensions* IETF RFC 3339, *Date and Time on the Internet: Timestamps*.

Referințe bibliografice

1. *Ghid practic de scriere a referințelor bibliografice*. Secția cercetare științifică. Sibiu, 2020. Disponibil: https://www.armyacademy.ro/cercetare/documente/ghid_practic_ref_bibl.pdf [accesat 2023-03-12].
2. INSTITUTUL DE STANDARDIZARE DIN MOLDOVA (ISM). SM ISO 690:2022, *Informare și documentare. Reguli pentru prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare*. Aprobata: 2022-04-06. Chișinău: INSM, 2022.
3. INSTITUTUL NAȚIONAL DE STANDARDIZARE ȘI METROLOGIE (INSM). SM ISO 690:2012, *Informare și documentare. Reguli pentru prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare*. Aprobata: 2012-04-05. Chișinău: INSM, 2012.
4. LAU, Jesus. *Linii directoare privind cultura informației și instruirea de-a lungul întregii vieți*. Chișinău: Gunivas, 2010.
5. MATLAC, Ioan. *Managementul informației și comunicării în cercetarea științifică*. Brașov: Editura Universității Transilvania, 2006. ISBN 978-973-635-679-7.
6. NAGHERNEAC, Ana (alcăt.). *Reguli pentru prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare: ghid practic*. Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo”. Bălți, 2012. ISBN 978-9975-50-092-0.
7. NIKOLAEVA, Janna și Lidia ZASAVIȚCHI (alcăt.). *Referințe bibliografice: norme și stiluri de citare: ghid practic*. Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”. Chișinău, 2010. Disponibil: http://bsclupan.asm.md/img/userfiles/file/GHID_FINAL.pdf [accesat 2023-04-15].
8. REPANOVICI, Angela. *Ghid de cultura informației*. București: ABR, 2012. ISBN 978-973-85962-9-0.

Elemente de date obligatorii pentru toate tipurile de documente

Resurse tipărite	Resurse electronice
<p>Carte tipărită. (Monografie) NUME, Prenume creator/i (autor/i). <i>Titlul cărții</i>. Ediția. Locul de publicare: Editura, anul. Identificator standard - ISBN.</p>	<p>Carte electronică NUME, Prenume creator/i (autor/i). <i>Titlul cărții</i>. Online. Locul de publicare: Editura, anul. Identificator unic DOI și/ sau disponibilitatea în rețea URL [anul-luna-data accesării].</p>
<p>Carte tipărită (manual, ghid, raport, etc.) NUME, Prenume creator/i (autor/i). <i>Titlul cărții</i>. Tipul lucrării. Ediția. Locul de publicare: Editura, anul. Identificator standard - ISBN.</p>	<p>Carte audio NUME, Prenume creator/i (autor/i). <i>Titlul cărții</i>. Carte audio, durata de timp. Prenume NUME (narator). Editor, distribuitor, anul. Disponibilitatea URL</p>
<p>Capitol de carte tipărită NUME, Prenume creator/i (autor/i). Titlul capitolului. Numărul capitolului. In: Prenume NUME creator/i (autor/i) cărții, <i>Titlul cărții</i>. Locul de publicare: Editura, anul, volum, paginile capitolului. Identificator standard - ISBN.</p>	<p>Capitol de carte electronică NUME, Prenume creator/i (autor/i) capitolului. Titlul capitolului. In: Prenume NUME creator/i (autor/i). <i>Titlul cărții</i>. Online. Locul de publicare: Editura, anul, volum, paginile capitolului. Identificator unic DOI și/ sau disponibilitatea URL [anul-luna-data accesării].</p>
<p>Revistă tipărită <i>Titlul revistei</i>. NUME Prenume autorul sau editorul. Ediția. Fascicula (an și/sau număr). Locul de publicare: Editura, anul. Identificator standard - ISSN.</p>	<p>Revistă electronică <i>Titlul revistei</i>. Online. Prenume NUME autor sau editor. Ediția, numărul. Locul de publicare: Editura, anul. Identificator standard ISSN. Identificator unic DOI și/ sau disponibilitatea URL [anul-luna-data accesării].</p>
<p>Articol de revistă tipărită NUME, Prenume creator/i (autor/i). Titlul articolului. <i>Titlul revistei</i>. Anul, volum, număr, paginile articolului. Identificator standard - ISSN.</p>	<p>Articol de revistă electronică NUME, Prenume creator/i (autor/i). Titlul articolului. <i>Titlul revistei</i>. Online. Anul, volum, număr, paginile articolului. Identificator unic DOI și/ sau disponibilitatea URL [anul-luna-data accesării].</p>

<p>Brevet de invenție NUME, Prenume solicitant/creator. <i>Titlul brevetului</i>. Inventator: Prenume NUME. Numărul cererii. Data acordată. Numărul brevetului.</p>	<p>Brevet de invenție NUME, Prenume solicitant/creator. <i>Titlul brevetului</i>. Inventator: Prenume NUME. Numărul cererii. Data acordată. Numărul brevetului. Disponibilitatea URL [anul-luna-data accesării].</p>
<p>Articol de conferință NUME, Prenume creator/i (autor/i). Titlul complet al articolului. In: <i>Titlul complet al conferinței</i>, ediția, perioada desfășurării conferinței, localizarea orașul, țara. Organizatori. Locul de publicare: Editura, anul, volum, paginile.</p>	<p>Articol de conferință NUME, Prenume creator/i (autor/i). Titlu complet al articolului. In: <i>Titlul complet al conferinței</i>, ediția, perioada desfășurării conferinței, localizarea orașul, țara. Organizatori. Locul de publicare: Editura, anul, volum, paginile. Identificator unic DOI și/ sau disponibilitatea URL [anul-luna-data accesării].</p>
<p>Act legislativ Titlul actului legislativ: numărul, ziua, luna, anul aprobării. <i>Titlul publicației</i>. Anul, număr, pagini sau numărul articolului actului legislativ.</p>	<p>Act legislativ Titlul actului legislativ: numărul, ziua, luna, anul aprobării. <i>Titlul publicației</i>. Online. Anul de publicare, număr, paginile sau numărul articolului actului legislativ. Disponibilitatea URL [anul-luna-data accesării].</p>
<p>Standard NUMELE ORGANIZAȚIEI. Număr standard, <i>Titlu</i>. Data aprobării. Locul: Editura, anul de publicare.</p>	<p>Standard NUMELE ORGANIZAȚIEI. Număr standard, <i>Titlu</i>. Online. Disponibilitatea URL [anul-luna-data accesării].</p>
<p>Seturi de date de cercetare NUME, Prenume creator/i (autor/i). <i>Titlul resursei</i>. Formatul și tipul resursei. Locul de publicare: Editura, anul, număr, seria sau volumul, paginile.</p>	<p>Seturi de date de cercetare NUME, Prenume creator/i (autor/i). <i>Titlul resursei</i>. Formatul și tipul resursei. Nume arhiva gazdă. Identificator unic persistent DOI și/sau disponibilitatea URL [anul-luna-data accesării].</p>

<p>Manuscris nepublicat NUME, Prenume creator/i (autor/i). <i>Titlul lucrării.</i> Manuscris nepublicat /manuscris depus pentru publicare. Anul.</p>	<p>Teză de doctor NUME, Prenume creator/i (autor/i). <i>Titlul tezei.</i> Tipul de resursă. Locul, anul publicării. Nume arhiva digitală - gazdă. Disponibilitatea URL [anul-luna-data accesării].</p>
<p>Materiale de arhivă NUME, Prenume creator/i (autor/i). <i>Titlul lucrării.</i> Formatul. Denumirea colecției / fondului. Locul: Denumirea locației gazdă. Anul.</p>	<p>Materiale de arhiva digitalizate NUME, Prenume creator/i (autor/i). <i>Titlul resursei.</i> Formatul. Denumirea colecției/fondului. Denumirea locației gazdă sau distribuitor. Anul. Identificator persistent DOI (dacă există). Disponibilitatea URL. Alte date suplimentare la necesitate.</p>
<p>Materiale cartografice tipărite NUME, Prenume creator/i (autor/i). <i>Titlul resursei.</i> Format și tip de resursă. Desemnarea seriei de hărți. Domeniul subiectului. Scara. Ediție și versiune. Titlul și numărul seriei. Data publicației. Mărimea. Data actualizării / revizuirii. Identificator standard ISBN.</p>	<p>Materiale cartografice electronice NUME, Prenume creator/i (autor/i). <i>Titlul resursei.</i> Format și tip de resursă. Desemnarea seriei de hărți. Domeniul subiectului. Scara. Ediție și versiune. Titlul și numărul seriei. Data publicației. Mărimea. Data actualizării/revizuirii. Distribuitor sau gazdă online. Identificatori persistenți. Disponibilitatea URL [anul-luna-data accesării].</p>
<p>Publicație informală NUME, Prenume creator/i (autor/i). <i>Titlul.</i> Prospect/circulară. Locul de publicare: Editura, anul.</p>	<p>Pagini (site-uri) web NUME, Prenume creator/i (autor/i). <i>Titlu paginii WEB.</i> Formatul și tipul resursei. Cerințe de sistem. Link-ul distribuitor sau gazda online [anul-luna-data accesării].</p>
<p>Prezentare orală NUME, Prenume oratorului. Titlul prezentării. Prezentare susținută în cadrul <i>Titlul conferinței</i>, localizarea oraș, țara, data prezentării.</p>	<p>Postare blog NUME, Prenume creator/i (autor/i). <i>Titlul mesajului postat.</i> Postare pe blog. Data postării pe blog. Disponibilitatea URL [anul-luna-data accesării].</p>
	<p>Transmisiune video NUME, Prenume realizator. <i>Titlul transmisiunii video.</i> Online. Anul. Disponibilitatea URL [anul-luna-data accesării].</p>

Machetare: **Gorceag Silvia**
Tehnoredactare: **Gorceag Silvia**
Designer coperta: **Alexandru Sandulescu**

Bun de tipar: 27.12.2023, Tirajul 10 ex.
Coli de tipar 8,3, Coli editoriale 8,9, Com.9

Serviciul Editorial-Poligrafic, INCE, ASEM, 2023
MD 2068. Chişinău, str. Ion Creangă, 45.
fax. (+37322) 74-37-94, tel.: (+37322) 50-11-30
www.ince.md